

TRACTATUS
DE
INDICTIONE BELLI
ET
CLARIGATIONE

SECUNDUM IVS NATURAE
STRICTE SIC DICTVM ET GEN-
TIVM CVM PHILOSOPHICVM
TVM VOLVNTARIVM

CONSCRIPTVS

a

PHILIPPO ERNESTO a FEILITZSCH

EQVITE BARVTHINO.

I E N A E,
SVMTIBVS CHRIST. FRIDER. GOLNERI
MDCC LIII.

SERENISSIMO DVCI

AC PRINCIPI

D O M I N O

ERNESTO AVGVSTO
CONSTANTINO

DVCI SAXONIAE, IVLIAE,
CLIVIAE, MONTIVM, ANGARIAE
ET GVESTPHALIAE, LAND-
GRAVIO THVRINGIAE, MAR-
CHIONI MISNIAE, COMITI HEN-
NEBERGAE PRINCIPALIS DIGNITA-
TIS COMITI MARCHIAE ET RA-
VENSBERGAE, DYNASTAE
IN RAVENSTEIN,
RELIQVA.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO

SACRV M.

DVX SERENISSIME
PRINCEPS AC DOMINE
CLEMENTISSIME.

Non una sed com-
plures adfunt
rationes, quae

mihi suadent, meque im-
pellunt, ut hasce primi-

):(3 tias

DEDICATIO.

tias academicas, TIBI *Serenissime Dux*, sacras esse
velim. Tot tantaque iam
exstant TVAE in me cle-
mentiae singularis monu-
menta, ut ingratiſſimus
omnium mortalium iudi-
carer, niſi animum ſub-
miſſe gratum, quantum in
me ſitum eſt, ea, qua par
eſt, devotione ſignificare.
Haec eſt ratio palmaria,
quae

quae fecit, ut hanc o-
pellam TIBI *Dux Serenissi-*
me devotissime offerre su-
stinuerim. Argumentum
in se quidem Principe lit-
terarum & speciatim iuris
naturae & gentium peri-
tissimo dignum est; ast
vero periculum mihi est,
ne tractatio eiusdem tan-
to Principe sit indigna.
Quum vero gratia & cle-

DEDICATIO.

mentia TVA non in homi-
nes litteratissimos & con-
summata eruditione in-
structos, sed & in omnes
qui litteris sedulo operan-
tur sese extendat, spero sed
& confido hocce quale-
cunque industriae meae
specimen TIBI non esse
displiciturum, potissimum
quum rationes studiorum
meorum TIBI submis-
se red-

DEDICATIO

reddere debeam. Accipe
ergo *Serenissime Princeps*,
serena uti soles fronte co-
natus meos qualescunque,
meque in posterum cle-
mentia & Protectione
TV A dignare gratiosissi-
me. Deus optimus maxi-
mus iubeat, TE, *Serenissime*
Dux longissime, gloriosissi-
me regnare, quo regnante
nos omnes TV I subditi non
):(5 pos-

DEDICATIO.

possumus non omnem salutem nobis polliceri, quid enim a Principe optimo nisi optimum? Ita optat & sentit TIBI

SERENISSIME DVX
PRINCEPS AC DOMINE
CLEMENTISSIME

LENAE,

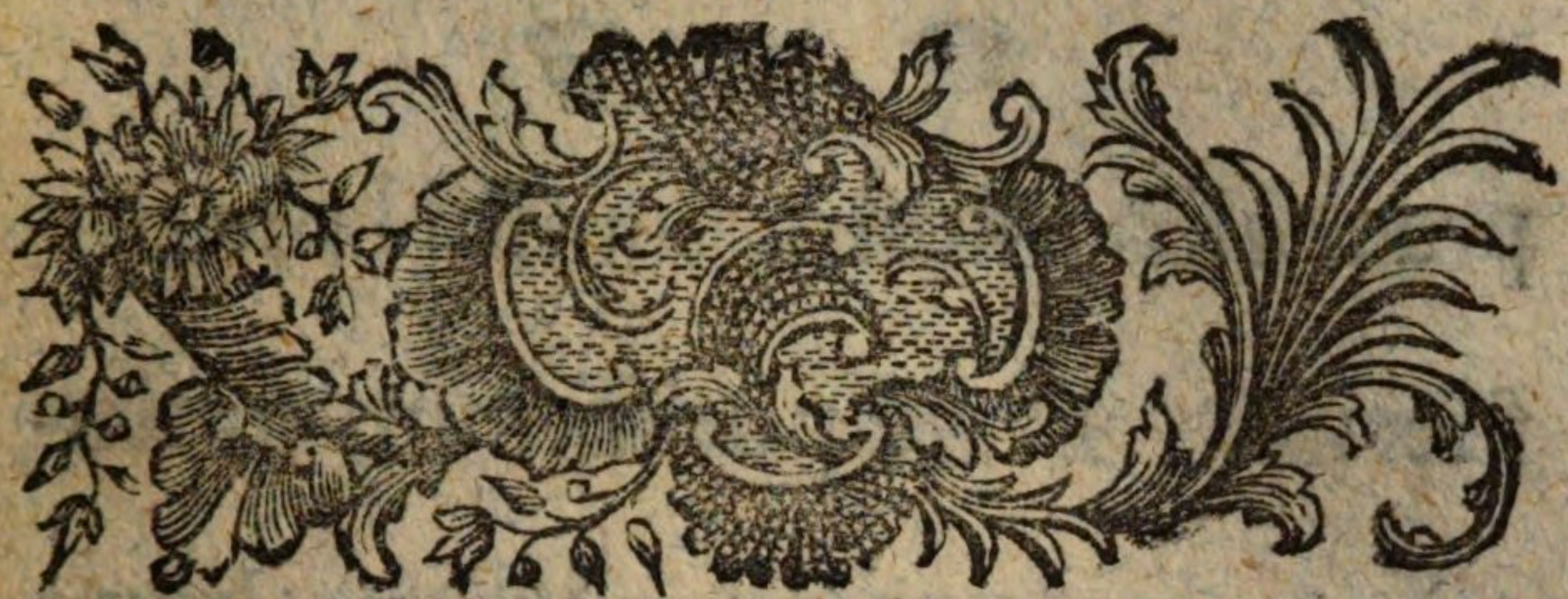
M. Aug.

A. S. R.

CLD ID CC LIII

SUBIECTISSIMVS

PHILIPPVS ERNESTVS a FEILITZSCH.

AD LECTOREM R.

Dum levissimum qualiscun-
que industriae meae mo-
numentum, in publicum
prodire iubeo, rationes allegan-
das esse puto, cur potius mate-
riam in his foliis pertractatam,
prae

prae aliis illustrare mihi propo-
fuerim. Duae potissimum ratio-
nes me commoverunt, ut hanc
tractationem edendi consilium ce-
perim, utilitas minirum & diffi-
cultas: Doctrina enim de bello
& solennitatibus in bello usitatis,
speciatim indictione & clariga-
tione, eiusmodi est conditionis,
ut non tantum quoad utilitatem
sed & quoad difficultatem aliis,
si non palmam praeripiat, cer-
te tamen dubiam reddat.

Quod

Quod ad utilitatem huius argumenti attinet, illa exinde abunde constat, quia nondum satis evictum est, an indictio & clarigatio ad bellum iuste gerendum sit necessaria. Determinare itaque, in quibusnam casibus indictio vel clarigatio sit adhibenda, certe magnam prae se fert utilitatem.

His accedit quod sententiam meam de indictione belli hucusque non multi, ni fallor per exem-

exempla ex recentiore historia cor-
 roboraverint, quod tamen cer-
 te omni usu non est destitutum.
 Ex hac igitur ratione adductus
 hancce materiam etiam per ex-
 empla ex recentiore historia de-
 sumpta perlustrare apud me con-
 stitui.

Quod etiam doctrina de bel-
 lo eiusque solemnitatibus prae-
 cipue indictione & clarigatione
 multis obnoxia sit difficultatibus
 multisque adhuc hiatibus labo-
 ret

ret, ex notissimis hac de re con-
troverſiis DD. I. N. & G. ſatis
pateſcit.

His rationibus commotus vi-
ribus quidem ingenii non ſatis
inſtructus, attamen in augmen-
tum veritatis propenſus, in ge-
neralia quaedam, ex quibus in-
dictio & clarigatio belli tam
ſecundum Ius naturae ſtrictè di-
ctum quam ſecundum Ius gentium
naturale & voluntarium explicari
& diiudicari poſſunt, inquirere,
cona-

conatus sum. Haec sunt quae
lectorem benevolum de scripti
huius argumento & caussis igno-
rare nolui. Vale L. humanissi-
me & conatibus nostris fave.

Dabam Ienae mense Aug.

A. S. R. clō Id cc lxxx.

CAP. I.

CAPVT I.

DE INDICTIONE BELLI ET CLARIGATIONE SECUNDVM IVS NATURAE STRICTE DICTVM.

§. I.

Status hominum perdurans, in quo conatum efficacem, quo feruntur sibi invicem mala inferendi, declarant, dicitur *bellum generatim*.

SCHOLION I. Ratione etymologiae habita, bellum derivatur a graeco vocabulo ΒΕΛΟΣ quod latine telum denotat, quia in bello tela adhibebantur. Olim autem dictum est duellum, quia bellum a duabus partibus geritur. Confer. SCALIGER. lib. 3. poët 90.

SCHOL. II. Nos bellum per statum perdurantem definitum iuimus, qua in re nobiscum sentit GROTI. de I. B. & P. L. I. C. I. § 2. n. 7. Perill. WOLFF Iur. Nat. & Gent. P. I. C. 3.

§. 1302; HOBBSIVS de cive Cap. I. Libert. §. XII. p. 14. ubi dicit: *Bellum enim quid est praeter tempus illud, in quo voluntas certandi per vim verbis factisque satis declaratur?* Hanc significationem vocis belli confirmat etiam usus loquendi. Etenim bellum 1) quum nondum ad actualem decertationem ventum fuerit. 2) tempore induciarum recte adesse dicitur. Hoc significatu, sc. pro statu, sumitur bellum, ubi de bello tricennali sermo est. Quodsi vero hic significatus adoptatur, jam actualis decertatio usitatissime proelium dicitur. Hinc CORN. FRONTO, *bellum inquit etiam sine proelio est, cum indicitur: proelium ipsa pugna.* Item NONIUS MARZELLVS *bellum, inquit, & proelium hoc differunt, quod proelia partes sunt belli, id est, in bello congressiones.* CICERO de off. lib. I. C. I. definit bellum per actum seu ipsam decertationem, per vim; qua in re CICERO non est reprehendendus, nec nobis contrarius. Bellum enim est terminus ambiguus. Saepissime bellum sumitur pro statu, interdum autem etiam pro actu, quod posterius inter alia ex notione cum duello combinanda colligi potest. Quando enim duellum praedicatur, ipsum actum certaminis inter duos intelligimus. Duellum autem bellum quoddam esse, nemo negare potest. (conf. Schol. I.) videatur KOEHLERVS §. 806. Schol. I.

SCHOL. III. Cel. KOEHLERVS in exercitat. I. N. & quidem exerc. III. §. 806. p. 149. bellum

bellum per statum hominum definit, qui conatu efficaci sibi invicem inferendi mala feruntur. Objicitur contra hanc definitionem, illam esse latiore suo definito. Ponunt duos homines privatos, Sempronium & Titium, qui feruntur conatu efficaci sibi invicem mala inferendi, Sempronius ignorat conatum efficacem, quo Titius gaudet, ipsi mala inferendi, & vice versa Titius, aut alius quis nec habet cognitionem de conatu Sempronii. In hoc casu certissime non dicitur adesse bellum, & tamen tota definitio belli in hunc casum quadrat; quod vero saepius talis casus existat, patet ex exemplo, in quo duo amatores unius eiusdemque pulchrae sibi invicem clam mala inferre conantur, & hoc conatu clam feruntur ad conquirenda remedia, quae ad nocendum sint necessaria. Sed cel. KOEHLERVS sine dubio per verba *feruntur conatu efficaci*, voluit dicere, eos per conatum suum efficacem ad varias actiones determinari & hunc conatum satis declarare. Caeterum, ut hanc objectionem tutius & maiori cum ratione declinare liceret, nos diximus, ad bellum requiri, ut homines conatum suum efficacem etc. declarent, conf. definitionem HOBESII Scholio II. citatam.

§. II.

Bellum generatim est status hominum, quo conatum efficacem, quo fe-

runtur sibi invicem mala inferendi, declarant. (§. 1.) Pro diversitate horum hominum, qui hunc statum arripiunt, diversas etiam denominationes bellum fortitur. Si ii, qui bellum gerunt, ex utraque parte summo imperio civili gaudent, *bellum* hocce *publicum*; si ex nulla parte, *privatum*; si vero tantum ex una, bellum exinde oriens *mixtum* dicitur.

SCHOL. I. Exempla harum specierum belli diversarum ex historiarum monumentis proferri possunt oppido multa. Ut autem spatio parcam, nonnulla tantum adferam. Ex antiqua historia ad bella publica pertinent illa, quae gessit ALEXANDER M. cum Persis, de quibus ARIANVS & Q. CURTIVS agunt. Ex nova vero innumera huc pertinent, quae unicuique satis nota sunt. Ad bella privata referendae sunt *diffidationes*, quatenus haec vox ipsum statum belli privati denotat, alias enim vox diffidationis etiam indictionem belli privati designat; conf. Consult. Io. Phil. DATT de pace imperii publica lib. 1. cap. 15. pag. 114. colum. 1. vers. 2. de his diffidationibus ceu bellis privatis, quae temporibus veterum Germanorum locum obtinuerunt, agit iamiam excitatus & laudatus DATT l. c. lib. 1. c. 15. p. 118. seqq. col. 1. v. 38. cuius verba ita sese habent: *Eodem anno* (nimirum 49. saeculi

culi XV.) & post, cum, occasione belli Würtembergici, vicina nobilitas Eslinganae civitati esset infestior; qui patriciae in urbe dignitatis erant, Eaidam nobilitati missis litteris denuntiabant. Extant in MSS. horum nomina Eberhard Holdermann, Bürger zu Eßlingen. Conrad von Fürst. Wilhelm und Peter von Waldhausen, beede Bürger zu Eßlingen. Porro Hans Maßlin, Bürgermeister, Bernhard Schappel: Hans Freyburger: Hans Schon, Melchior von Gorfheim. Accesserunt his etiam alii, & inter illos Heinrich Steinhovel Med. D. und Medicus zu Eßlingen, Nicolaus von Wyle, Stadtschreiber und dessen Substitut, vel, ut scheda vetus habet des Stadtschreibers Knecht. Plura exempla inveniri possunt in l. c. lib. I. c. 15. p. 118. col. 2. Bellis privatis etiam merito adnumeres bella quae in republica romana gesserunt Triumviri. Ad bellum mixtum quod attinet, exempla hujus habes in seditione Musangelli, quam Neapoli excitavit 1647. item in turbis rusticorum duce Munzero, Knipperdolling &c. uti & in bello Corsicorum cum Republica Genua.

SCHOL. II. Quidam omne bellum pro bello publico habent, & hinc ad omne bellum imperantem seu imperium civile requirunt, id quod fecit THOMASIVS in fundamentis. l. N & G. L. III. cap. 6. §. 5. p. 194. ubi dicit: *imperium civile necessarium est in bello plurium hominum;*

ergo & bellum sine republica belligerantium non potest intelligi. Item ZIEGLERVS in notis ad GROTIUM de I. B. & P. lib. I. c. III. §. 1. p. 109. cuius verba sic sonant: *Ergo nec bellum quidem id esse dixerim, nisi pari autoritate congregiantur exercitus.* Non enim in usu armorum tantum & externa vi consistit bellum, sed etiam & potissimum quidem in iure. Ius belli ergo quibus non competit, cum illis etiam non geritur bellum, uti nec legatos proprie dictos mittere potest, qui non tenet summum imperium. Porro ill. SCHEID in tractatu de ratione belli pag. 10. §. 10. ubi hanc definitionem de bello suppeditat: *Bellum est status gentium liberarum per vim invicem certantium.* Vir laudatus taxat definitionem belli, quam nobis dedit perillustis L. B. a WOLFF, & quidem ideo, quod hic vir perspicacissimus in definitione belli non gentium liberarum injecerit mentionem, sed potius nobiscum hac in re senserit. Ceteroquin nos definitionem *Wolffianam* non prorsus defendimus, quum manifeste angustior sit definito.

§. III.

Indictio belli proprie & stricte dicta est actus, quo quis alteri expresse animum declarat, de bello ipsi inferendo. Quae declaratio, quatenus vel cum, vel sine conditione fit, indictionem vel puram vel conditionatam producit. Est ergo in-

indictio vel *pura* vel *conditionata*. Si observatur nos bellum pro statu sumere, satis patet, nos inductionem belli sufficienter a provocatione ad praelium s. certamen (bellum pro actu sumtum) distinxisse.

SCHOL. Sunt, qui negant ita cum GROTIUS lib. III. C. III. §. 7. distinguere posse, ideo, quia omni inductioni belli insit conditio, ni repareretur damnum. Inter quos referendi sunt ZIEGLERVS in notis ad H. GROTIUM l. B. & P. p. 34. §. 7. & GRIBNERVS in princip. iurisprudentiae naturalis, lib. 3. c. 8. §. 5. n. 2. Ast 1) quia forte certis sub circumstantiis, ratione declarationis voluntatis habita, conditio tacita subintelligi queat, ideo haec declaratio voluntatis non statim conditionata nominanda est. Etenim declaratio voluntatis uti promissio, conditionata per usum loquendi requirit conditionem adiectam explicite. 2) Saepissime ob certissimum & satis manifestum laedentis animum, damnum non reparandi, conditio non expressa tantum, sed tacita etiam & implicita inutilis esset & prorsus locum non haberet. Nimirum α) ponamus, Caium ex omnibus circumstantiis rite pensitatis, licet nondum ullam reparationem damni postulauerit, distincte perspicere, hostem eius damnum prorsus non praestare velle, & eum ideo huic bellum denunciare. β) ponamus, Caium iam saepe reparationem damni postulasse,

sed frustra & ideo hosti, qui verisimillime per indictionem non ad damnum reparandum movebitur, bellum indicere: in utroque casu ridiculum plane esset, conditionem, ni damnum reparetur, adiicere vel tacite subintelligere. 3) Ponatur bellum defensivum, hoc certissime nec conditionem *ni damnum reparetur*, nec aliam quandam necessario in omnibus casibus requirit.

§. IV.

Bellum, quod praecessit indictio, seu denunciatio, dicitur *solemne*, quod non, *minus solemne* dicitur. vide GROTIUS de I. B. & P. Lib. 1. c. 3. §. 4. SCHIERSCHMID in I. N. §. 315. p. 288.

COROLL. Bellum ratione subiecti est vel publicum vel priuatum vel mixtum (§. 2.). Bellum solemne aeque ac minus solemne est bellum, quod ratione subiecti considerari potest (§. 4.). Ergo bellum & solemne & minus solemne est vel publicum, vel priuatum vel mixtum.

SCHOL. I. Quod bellum priuatum etiam esse possit solemne & minus solemne, patet ex DATT l. c. lib. I c. 3. p. 19. column. 2. vers. 65. seqq. ubi ostenditur, diffidationes seu Werras cum indictione fuisse connexas, & ubi his indictis diffidationibus opponuntur non indictae.

SCHOL. II. Ex notione, quam de bello publico dedimus, plane diversa a notione belli solemnis, adparet, hasce belli species minus recte inter se confundi, uti fecerunt ill. G V N D L I N G. in I. N. & G. c. 36. §. 108. & 109. in quo loco asserit, bellum solemne esse tale bellum, quod gerunt integrae respublicae: respicit igitur bellum solemne, secundum sententiam G V N D L I N G I I, auctores, qui bellum gerunt. Sed quum bellum solemne secundum nostram sententiam prorsus non respiciat eos, qui bellum gerant, sed tantummodo requirat indictionem, constat G V N D L I N G I V M a nobis dissentire, item S A M V E L P V F F E N D O R F in libro de off. hominis & civis L. 2. c. 16. §. 7. p. 369. ubi ita loquitur: solet bellum dividi in solemne & minus: ad illud requiritur tum ut geratur auctore utrinque eo, qui summum habet imperium tum ut praecesserit indictio. Minus solemne est, quod denunciatum non est: aut quod in privatos geritur.

SCHOL. III. Exemplum belli solemnis & rituum, qui in indictione eiusdem adhibiti sunt, memoratu dignissimum habetur apud F V G G E R V M C O M I T E M in speculo austriaco V, XXIV. ubi ritus feccialis narratur, qui adhibitus est, quum Imper. F R I D E R I C V S III. litteras (uti F V G G E R V S habet) sub dato: Andernach am Sambstag nach dem heiligen 3. Königstag an. 1475. ad C A R O L V M Burgundiae Ducem daret, in quibus huic in ipsis castris suis bellum nunciabatur. Res a F V G-

GERO ita narratur: Mit diesem Brief ward der Kayserl. Ehrenhold Kommerich nach dem Burgundischen Lager abgefertiget. - Demnach steckte er den Brief in eine lange Kluppen, nahm zu sich seinen güldenen perservanten Scepter, an welchem der Kayserl. Adler, sambt allen Kayserl. Erbland Wappen, eingestickt zu sehen waren, und ritte also mit einem Trompeter nach des Beindts Lager. Als er vor den ersten Schanz-Graben gelangt, hieß er seinen Begleiter drey mal in die Trompeten stoßen, und jedesmahl darzu rufen: Hört! Hört! auf diesen Ruff kamen etliche Burgundische Herren, und unter denselben der Graf von Meyen und der Herr von Cordes, die fragten den Ehrenhold, was sein Begehren sey? Sie empfingen zur Antwort: dafern ihm nach Fürstl. Gebrauch und der Ehrenhold Recht ein friedliches Gelait zugesagt werde, so wolle er den Befehl seines allergnädigsten Herrn des Römischen Kayfers, von deswegen er dahin gekommen, dem Fürsten von Burgund anzeigen und ablegen. Nachdem die Burgunder, durch den Humbercourt, ihren Fürsten solches andeuten, und mit Befehl, ihn vorzulassen, zurück gelangt: ritte Kommerich mit seinem Trompeter, der an seiner Trompete eine guldene Fahn mit dem Kayserl. Adler und Wappen von Oestreich truge, durch das ganze Lager, biß er vor Herzog Carln, der in vollem Kürisß unter einem köstlichen Gezelt saß, von den Herrn geführt worden. So bald Rom-

Rommerich den Fürsten ersehen, stieg er vom Pferde ab, gab solches dem Trompeter zu halten, und trat also, die Kluppe mit dem Absagbrief in der linken Hand empor tragend, ohne einige Reverenz, oder Ehrenverneigung vor Herzog Carln, nahm das vordertheil seines perservanten Kleids in die Hand, und begunte ihn also anzureden: Durchlauchtigster Fürst von Burgund! der großmächtige Römische Kayser Friedrich, dessen diß Wappen in meinem Ehrenhold Kleid ist, welcher auch mit aller Macht des Römischen Reichs, Dich Herzog Carl von Burgund, von wegen deiner Ungehorsamkeit, mit Schwert, Feuer und aller Kriegs-Rüstung gewaltig heimzusuchen, in Anzug ist, hat mir befohlen, dir seinen Kayserl Absag- und Verwahrungs-Brief zu überantworten — damit überreichte er dem Herzog den Absag-Brief in seine Hand: welcher solchen, vor allen seinen Herren, öffentlich ablesen lassen. — — — Nach solcher Handlung ward der Ehrenhold, mit einem köstlichen Kleid von guldenen Stuck und blauen Damast, auch mit einer guldenen Kette 100. Fl. werth, und mit 50. Fl. Wegzehrung beschenkt, und nicht nur vor das Lager, sondern noch auf 2. Meilen gegen Andernach begleitet. &c.

§. V.

Bellum est status, quo conatum efficacem, quo feruntur, homines sibi invicem mala inferendi declarant (§. 1.).

Sed

Sed varias ob rationes hunc statum arripere possunt. Ratio haecce vel est laesio praeterita reparanda, vel laesio imminens seu futura avertenda: si prius, *bellum reparativum*; si posterius, *defensivum* nominatur. Porro finis belli vel est poena hosti inferenda vel non. Si illud, *bellum punitivum*; si hoc vero, *bellum non punitivum* vocatur.

COROLL. I. Bellum defensivum non minus ac bellum reparativum est bellum (h. §.). Ergo utrumque potest esse a) vel publicum, vel priuatum, vel mixtum (§. 2.), b) vel solemne, vel minus solemne (§. 4.).

COROLL. II. Bellum reparativum & defensivum geri potest ob laesionem *moralem*. Hoc vero casu omnia mala, quae hosti inferuntur, poenae dici possunt (per def.). Ergo ratione eiusmodi belli moralis finis simul est poena alteris inferenda. Quapropter talismodi bellum ut punitivum considerari potest.

SCHOL. Multi mea laude maiores & celeberrimi viri in ea sunt persuasione, quod detur bellum punitivum a bello reparativo & defensivo diversum. Prolixius vero hancce controversiam disquirere, scopus tractationis non permittit, interim velim ut legas Celeb. atque eruditiss. IO. ERN. GUNNERI Praeceptoris mei usque ad cineres colendi vollständige Erläuterungen und Anmerkungen über das Natur-

tnr. und Bölcher, Recht P. V. p. 411. seq. ubi hancce materiam de bello punitivo uberius explicat.

§. VI.

Solemnis declaratio laesi de damno reparando auctori laesionis facta, dicitur *clarigatio*.

SCHOL. I. Quia terminus clarigationis adhuc vario modo accipitur, necesse est, ut hoc loco explicemus ambiguitatem huius vocis. Nimirum 1) sumitur *pro pignoratione*, quo sensu LIV. hanc vocem usurpasse videtur, dum L. VIII. c. 14. Veliternos ob crimen rebellionis iussos trans Tiberim habitare dicit, ea lege, ut eius, qui cis Tiberim deprehensus esset, usque ad mille pondo clarigatio esset. 2) BVDDEVs refert annot. in π p. 347. Hermolaum Barbarum *repressalias* clarigationem appellare. Cui censentit VOSS. qui L. III. latino barbar. quum de repressaliis agit, eas cum Hermolao Barbaro vocari posse clarigationem affirmat. In androlipsia speciem aliquam repressaliis cognatam Graeci observare videntur, quapropter & in veteri Glossa *androlipsia* clarigatio dicitur. 3) BVDDEVs in forensibus p. 67. vocem clarigationis ad citationem per authorizationem accommodat. Ait nimirum: Eiusmodi homines (scil. qui solum verterunt) si controversias habent iudiciales, cum domicilium habere desierint, praeconio evocari; cum opus est, vel citari in finitimis oppidis

oppidis exterarum nationum i. e. per authorizationem, quae latine prisco verbo clarigatio dici potest.

SCHOL. II. Haftenus pertractavimus varios significatus termini clarigationis. Nunc progrediamur oportet ad corroborationem significatus termini clarigationis, quem in §pho posuimus. Hoc autem fieri potest duplici ratione, 1) ex etymologia vocis, & quum ex logicis pateat, ex sola etymologia ad significatum termini usitatum non semper secure concludi posse; 2) etiam ex usu loquendi probatio instituenda est. Quod igitur *primo* ad etymologiam attinet, vox clarigatio, ratione originis, derivatur a verbo *clarigo*, quod idem significat ac res raptas clara voce repeto, verbum autem *clarigo* a *clare* & *ago*, quemadmodum *litigo*, a *litem ago*, deducitur. Ergo clarigatio a claritate vocis adpellata est, quia semper verbis solemnibus & clara voce facta est. *Secundo* ex recepto termini significato etiam ostendere possumus, nostrum significatum in §. positum rite sese habere. Quapropter ex historia quaedam testimonii loco allegare debemus. Veteribus nimirum erat in usu, ut legatos ad hostes clarigatum mitterent, i. e. res raptas clare repetitum. Hinc LIV. lib. 5. c. 3. *pater*, inquit, *patratus in societate trium fecialium mittebatur ad hostes, ut satisfactionem postularet*. Romani enim solebant mittere quosdam homines ad eos, quibus indicere volebant bellum, quos vocabant

fecia-

feciales, (*) hi erant legati, penes quos ius belli & pacis faciendae erat, & quos oratores vocabant. Collegium hocce fecialium consistebat viginti personis, quarum caput pater patratus (**) nuncupabatur, hic erat antistes sacerdotum fecialium. Vide BOECLE-
RVM l. c. p. 1184. l. 5. ubi dicit: *erat autem pater patratus is, cui pater & cui filii erant, & maximus habebatur.* (huic soli indicendi belli facultas erat, uti SERVIVS ad lib. 10. aen. observat) quemque fecialis verbena (***) caput

(*) Verbum feciale vario modo derivatur 1) a faciendo, quia ius faciendi belli & pacis habebant feciales; hancce derivationem assumit PLVTARCHVS, & qui huic opinioni favent, scribunt feciales & non fetiales 2) a feriendo FESTVS derivat. Erat enim apud illos ius feriendae pacis & declarandi belli. 3) VARRO nunc a foedere nunc a fide deducit.

(**) Paterpatratus a patrare, id est perficere dicitur, adhibebatur enim ad patrandum iusiurandum. LIV. lib. I. c. 24.

(***) Verbena ad multos sacrorum usus adhibita est. PLINIVS lib. 25. c. 9. idem PLINIVS L. 22. c. 2. hist. nat. ve benarum & sagminum nomine idem significari ait. Verba eius sunt sequentia: - - quoniam non aliunde sagmina in remediis publicis fuere & in sacris legationibus; quam verbenae: certe utroque nomine idem significatur. De verbenae etiam vide *Servium* ad lib. 9. & 10. aeneid. vers. 53. Quidam autem asserunt usum verbenarum fuisse in foedere & in pace ineunda, non autem in bellis indicendis vide ALBERICVM GENTILEM de legationibus. L. 1. c. 13. p. 37.

caput & frontem cingens indicendi belli principem faciebat, circumstantias hasce & formulas solemnes hisce casibus usitatas describit LIV. lib. I. c. 32. Nimirum pater patratus ad exercitum hostium proficiscebatur & praefatus quaedam, solemnibus verbis clara voce dicebat, se bellum indicere ob certas causas, quod scilicet pecus abegissent, nec reddidissent, quod noxios receptassent, quod focios laesissent, aut aliquid simile patrassent. Non enim licebat, bellum alicui inferre, nisi hi & iusta causa susceptum declaravissent, & prius indixissent. Et priusquam indiceretur bellum, iis, a quibus iniurias factas sciebant, feciales legatos res repetitum mittebant quatuor, romani, sive ad clarigationem in se suscipiendam. Ex iam iam allegatis possumus perspicere, clarigationem denotare solemnem declarationem laesi de damno reparando auctori factam. Quametsi plerumque apud veteres clarigatio cum indictione belli soleret esse connexa, non ideo tamen concedere possumus, clarigationem necessario indictionem belli involvere. BOECLERVS in diss. de clarigatione (quae reperitur in diss. acad. Tom. posteriori, p. 1181.) etiam clarigationem ab indictione belli distinguit. Semper clarigatio inquit, *repetitionem raptarum rerum & iustam ob illatam iniuriam vindicationem coniunctam habet, belli vero indictio non item: saepe enim bellum nulla iusta exstante ratione nec vindicandae iniuriae causa, sed ex cupidine proferendi imperii, seu ob dignum praemium indicitur.* §. VII.

§. VII.

Ubi clarigatio, ibi est solemnis declaratio laesi de damno reparando auctori facta (§. 6.). Si quis autem tantum alteri declarat, quod damni reparationem velit, ille non statim declarat, se velle alteri bellum inferre (§. 1.); ubi igitur adest clarigatio, ibi non necessario declaratio de bello inferendo adesse debet (§. 6.). *Clarigationem igitur non necessario cum indictione belli coniunctam & connexam esse, consequens est, (§. 3.)* Quod erat primum. Quum porro indictio belli sit declaratio de bello alteri inferendo (§. 3.), bellum vero non necessario involvat reparationem damni (§. 5.) indictio belli etiam adesse potest; quametsi non adsit declaratio de damno reparando. *Indictionem belli itaque non necessario involvere clarigationem satis abundeque constat (§. 6.).* Quod erat secundum.

§. VIII.

Demonstravimus quidem (§. praec.) clarigationem sine indictione belli cogitari & indictionem belli etiam sine cla-

rigatione locum invenire posse: fieri tamen potest, ut clarigatio & indictio belli etiam sint connexae. In clarigatione enim laesus postulat reparationem damni ab illo, qui damnum intulit, (§. 6.) iam fieri potest, ut laedens seu ille qui damnum alteri intulit, non velit praestare damnum. In hoc casu laesus habet ius laedenti mala inferendi, si non alio modo reparationem damni obtinere possit, (per princip. Iur. Nat.). Ergo sub his circumstantiis laesus mentem de bello alteri inferendo expresse declarare potest; quod quum fiat, adest indictio belli (§. 3.). *Quapropter clarigatio connexa esse potest cum indictione belli.*

§. IX.

Clarigatio est solemnis declaratio laesi de damno reparando auctori facta (§. 6.). Clarigatio igitur semper respicit reparationem damni. Si igitur connexa est cum bello, semper est declaratio de bello inferendo suscepta propter consecutionem reparationis damni. Ergo *clarigatio tantum obtinet respectu belli reparativi (§. 5.).* Indictio belli consistit in declaratione de bello infe-

inferendo (§ 3.), bellum vero potest esse tam reparativum, quam defensivum (§. 5.). Ergo *indictionem belli non tantum respectu belli reparativi, sed etiam belli defensivi locum invenire posse pater.*

§. X.

Laesio stricte est turbatio in usu atque possessione sui alterius. Ita sensu iuridico sumitur laesio. Si quis autem laesionem latius sumere velit, ut etiam in sic dictam laesionem internam quadret definitio eiusdem, nos non repugnabimus.

§. XI.

Id, ex quo concipitur, cur bellum geratur, dicitur *caussa belli*. Si illud, ex quo concipi potest, cur bellum geratur, non repugnat legibus perfectis, *caussa belli est iusta*; si vero oppositum locum habeat, *caussa belli erit iniusta*.

§. XII.

Laesio non statim est iusta causa belli. Quilibet habet ius ad averten-

dam laesionem (per princ. I. N.), qui autem habet ius ad finem, etiam ius ad media legitima & convenientia habeat oportet, quibus finis obtineri potest (per princ. I. N.); quilibet igitur habet ius ad media in se non illicita & inconvenientia, quibus laesio averti potest. Haec media sunt vel mitiora vel coactiva. Ponamus illa sufficere ad omnes laesiones averruncandas; sub his circumstantiis, quum principium: perforce proximum tuum, quantum potes, iubeat, ut non sine necessitate illi mala inferamus; illicita sunt omnia media coactiva, quibus proximo mala immituntur. Proinde si media mitiora sint sufficientia in ordine ad removendas omnes laesiones, abstinendum est a bello (§. I.). Iam vero media mitiora saepe numero fini determinato obtinendo sufficiunt (per experientiam). Ergo laesio non universaliter est iusta causa belli inferendi.

§. XIII.

Ponamus autem finem in §. praegresso determinatum non per media mitiora, salva nostra felicitate, obtineri posse, tunc quilibet facile nobis concedet,

det, legibus perfectis non repugnare, mediante bello laesionem avertere: ergo hoc in casu laesio *iusta erit causa belli* (§. 12. dem.)

§. XIV.

Media mitiora semper praemittenda sunt mediis durioribus, si salva nostra felicitate & securitate fieri id potest (§. 12. seq.). Clarigatio vero medium bello mitius est (§. 6. & 1.); si igitur finis potest obtineri adhibita clarigatione, salva nostra felicitate & securitate, non licet bellum gerere. Si igitur, laesione praegressa, persuasi sumus, nos salva nostra felicitate & securitate adhibita clarigatione reparationem damni obtinere posse, non hac neglecta aut aliis mediis mitioribus sepositis; bellum reparativum gerere licet.

SCHOL. I. Haec propositio a nemine forsan negabitur. Etenim nemo sapiens vi & cum periculo id vult repetere, quod sine vi potest consequi. Recte igitur dicit *Miles Terentianus*: omnia prius experiri, quam armis, sapientem decet.

Qui scis, an, quae iubeam, sine vi faciat?

SCHOL. II. Romani etiam clarigationem bello reparativo praemittere solebant, ut ne me-

diis durioribus uterentur, quum media mitiora adplicari possent. Et hanc clarigationem sequebatur indictio belli, quod patet ex LIVIO lib. 8. c. 32. ubi sqq. verba occurrunt: - - - *eam se iniuriam, nisi ab ipsis qui fecerint dematur, ipsos omni vi depulsuros esse.* Quum vero, iudicantibus veteribus, aequitas postulet, ut post clarigationem tempus aliquod expectetur, intra quod satisfactio fieri possit, etiam clarigatione facta patrem patratum triginta diebus praeterlapsis (triginta tres refert LIVIVS lib. I. c. 32.) mittebant ad bellum indicendum. Facta indictione belli missio hastae fiebat, quae primus actus hostilis erat. vide LIV. Lib. I. c. 32. ubi haec verba leguntur: *hastam ferratam aut sanguineam praeustam in fines eos praemittebat.* conferratur IVSTINVS L. II. c. 9. &c. Bellum hisce sub circumstantiis susceptum a veteribus dicebatur iustum piisque.

§. XV.

Bellum reparativum gerere non licet, si salva nostra felicitate & securitate reparationem damni clarigatione obtinere possumus (§. 14.). Quum vero cuilibet ius ad media duriora competat, si mitiora non sufficiunt, ad avertendam laesionem & reparationem damni con-

consequendam (§. 13. & 12.), satis constat, si clarigatio non sit medium satis tutum ad obtinendam reparationem damni, non requiri, ut clarigatio bello reparativo praemittatur. Iam vero multi dantur casus, in quibus, si tuto obtinenda est reparatio damni, clam hostem aggredi debemus. *Clarigationem igitur omnibus in casibus non esse praemittendam bello reparativo consequens est.*

§. XVI.

Quilibet habet ius media adhibendi sufficientia, quibus finis, ad quem obtinendum ius habet, potest obtineri (§. 12.). Si igitur certe constat, reparationem damni aut remotionem laesionis imminuentis alio modo plane nullo obtineri posse, quam per bellum: nulla ratio adest, cur indictio belli bello praemittatur. Iam vere nonnunquam certe satis ex circumstantiis concludere possumus alterum omnibus motivis mitioribus spretis aut certe spernendis, damnum non praestare, aut laesionem imminuentem non remove velle, adeoque alium modum reparationem damni aut securitatem obtinendi non superesse

nisi bellum. Hisce igitur in casibus bellum geri potest salvis legibus perfectis, quametli non praecedat indictio belli. *Indictione belli igitur non semper sec. I. N. stricte sic dictum opus esse ad bellum sive reparativum sive defensivum iuste gerendum, patet.*

SCHOL. I. Nos in hac Spho canonem : *qui habet ius ad finem, etiam ad media suff. ius habeat*, sine ulteriori determinatione adhibuimus. Sed hoc brevitatis causa factum est, potissimum, quum hic nil supponatur, nisi quod omnes Dd. concedunt, nimirum *bellum sec. I. N. geri posse*, ad reparationem damni obtinendam & ad laesiones auertendas, ubi media mitiora non suppetunt; Bellum enim in nostro casu medium conveniens esse, docet ipsa Sphus.

SCHOL. II. Propositio in Spho demonstrata ut distinctior fiat, casum quendam singularem ponamus, in quo prorsus non opus est indictione belli, & ubi statim bellum gerere licet sine indictione belli praegressa. Exemplum sit hocce: si homo quidam deditus sit gravissimis vitiis, si maxima & manifesta pertinacia laborat, facile possumus colligere, huncce damnum praestare non velle. Hoc igitur in casu indictio belli careret fructu, quid? quod! si semper opus esset indictione belli, facile fieri

fieri posset, ut haec indictio belli causa esset, cur alter, qui cupit reparationem damni, non suum finem posset consequi. Ponamus enim Caium laedere Titium, & Titium reparationem damni postulare, eamque ob causam Caio bellum indicere; ponamus porro, Caium hominem esse cruentum & Titium vi superare seu maiorem exercitum habere; haecce indictio belli Caio exoptatam occasionem exercitum suum colligendi & lustrandi adeoque hostem parva manu opprimendi & virtute militum exercitum Titii facili negotio devincendi suppeditaret. In hoc casu igitur Titius officia erga se ipsum violaret, si bellum indicere vellet. Hic casus singularis ex historia perspicuus reddi potest, si accuratius bellum Regis GVSTAVI ADOLPHI, quod contra FERDINANDVM II. Imperatorem gessit, perpendimus. Ponamus enim Regem GVSTAVVM ADOLPHVM ob causas belli, quas alii afferunt, bellum gessisse, Imperatorem nimirum contra legatos Regis non convenienter egisse, nec non Imperatorem Regi Poloniae SIGISMVNDVS 5000. pedites & 2000. equites, Duce Arnheimio ad certamen & bellum cum Rege GVSTAVO ineundum, misisse, uti narratur a PVFFENDORFIO aliisque, item ILLVM huic, ad regnum Sueciae iterum adquirendum, auxilium palam promississe, clam vero sibi expetiisse, ut Rex SIGISMVNDVS regnum Suecicum in possessionem Imperatoris

toris venire permetteret. Regi vero SIGISMUNDO regnum Poloniae in manus suas, tanquam regnum hereditarium tradere promississe, (conf. PUFFENDORF Einleitung zu der Historie der vornehmsten Reiche und Staaten von Europa, vornemlich von Königreich Schweden), & titulo regio Regi Sueciae denegato, hunc nomine Ducis Sundermanniae tantummodo nuncupasse, quibus causis quidam addunt, quod IMPERATOR litteras Regis GUSTAVI ADOLPHI, quas ad Bethlen Gabor in transilvaniam mittebat, interceperit, de qua re legas velini STRUVII vollständige teutsche Reichs. Historie Period X. Abschnitt 9. vom FERDINANDO II. p. 811. seq. §. 39. sub his circumstantiis bellum huius Regis propter omissam indictionem iniustitiam non sapit. Indictio enim belli sine omni ratione & necessitate adhibita fuisset,

1) quia IMPERATOR per amicam compositionem controversiam finiendi intentionem non habebat, uti PUFFENDORF de reb. Suec. L. II. §. 11. p. 30. refert, dicens: *neque spes erat controuersiae per amicam compositionem finiendae, ob caesaris spiritus, quem legatis ultro adire indecorum erat; id quod §. 12. sequentibus verbis confirmat: non tamen usque adeo belli aduersus CAESAREM cupidus erat GUSTAVVS, ut non mallet amica via rem componere, dummodo honestis conditionibus, & quae sibi vicinisque tutae forent, decidi posset.*

2) quia

2) quia officia erga se ipsum violasset, si indictione uti voluisset. Etenim positis illis circumstantiis (si illas tanquam veras supponere licet), IMPERATOR facta indictione facile ad iram magis incitari potuisset (conf. PUFFENDORF de rebus suec. l. c.) ita, ut omni modo Regi GVSTAVO ADOLPHO maiora mala, quam alias, infligere conatus esset.

3) Quidam praeterea urgent, IMPERATOREM Saxoniam inferiorem, nec non partem regni Daniae sub potestatem suam iamiam redegisse, & dominium maris Baltici sibi acquirere voluisse, eamque ob causam varia in armario bellico peregisse, quo pertinet intentio IMPERATORIS semper quatuor exercitus in promptu habendi, diversisque in locis collocandi, quorum unum in Hungariam contra Turcas, alterum in Italiam seu fines Italiae, tertium ad Rhenum contra Gallos & Belgicas gentes, quartum ad mare Balticum, contra gentes septentrionales mittere decreverat. Si itaque Rex GVSTAVVS ADOLPHVS bellum indixisset, IMPERATOR omnia ad bellum componere & praemeditari potuisset, quomodo Regi GVSTAVO ADOLPHO tanquam hosti iniuriam, detrimentum, dolorem & quae sunt alia mala gravia, inferret, subito etiam exercitum suum contrahere, & in locum ad pugnam exoptatum colligere, aliaque ad finem suum obtinendum suscipere potuisset. Quae omnia cessent, oportet, si indictione

ctio

Ratio non adhibetur. His rationibus 4) addit perill. a COCCIIIS in Grot illustr. quod scilicet Rex GVSTAVVS ADOLPHVS bellum iure talionis suscepisset. vide l. c. Lib. II l. c. III. §. 6. not. d) in fine. Plura hic missa facimus & tantum verba PVFFENDORFII in der continuirten Einleitung zu der Historie der vornehmsten Reiche und Staaten von Europa, worinne des Königreichs Schweden Geschichte insonderheit beschrieben werden, p. 620. seq. apponamus, quae ita lese habent:

„Ehe König Gustav aus Schweden aufbrach,
 „schrieb er nochmahls an die Churfürsten, und
 „beflagte sich, daß sie ihm in ihren Brieffen
 „den Königl. Titul nicht gegeben, noch von sei-
 „ner Satisfaction etwas gedacht, wiewohl er
 „nun wünschte, daß man bequeme Vorschläge
 „zum Frieden finden möchte, würde man ihn
 „doch nicht verdennen, wenn er auf andere
 „Weise als durch vergebliche Tractaten seine Si-
 „cherheit suchte, woraus, wenn einen unschul-
 „digen etwas Ungemach entstünde, wolte er
 „entschuldiget seyn, als der zu solcher Resolu-
 „tion genöthiget worden. Lasset auch die Urs-
 „achen des Kriegs in Druck gehen, und weiter
 „braucht er keine Ankündigung desselben gegen
 „den Kaiser, weil dieser erst König GVSTA-
 „VVM gezerget.

SCHOL. III Quod quibusdam gentibus in mo-
 re fuerit indictione belli etiam privati uti, pa-
 tet

tet ex ill. I O H. P H I L I P P. D A T T de pace
imperii publica L. I. C. 15. p. 117. Col. I.
v. 24. seq. ubi haec verba occurrunt : „anno-
„tat Cl. Du Fresnius in glossar. voc. diffidatio,
„apud Gallos seculo medio diffidasse non Fe-
„ciales & Heraldos, sed Episcopos, Abbates &
„viros alios primariae dignitatis. In Germa-
„nia tamen Fecialium usus crebrior erat, quo-
„rum ministerio imperatores etiam in bellis
„publicis & imperii principes usi, bellum fin-
„gularibus ceremoniis indicebant. Quid? quod
„apud veteres Germanos etiam indictio locum
„inveniebat in diffidationibus & quidem ita, ut
„indictione facta post tres dies demum ipsa de-
„certatio in actum erumperet. Quod ex D A T T
l. c. L. I. c. 15. p. 119. v. 49. seq. patet, ubi
sequentia verba legimus : „ne autem indicta
„faida belli improvisa vis imbecilliores & ple-
„rumque adhuc imparatos una mole proster-
„neret, strictum belli ius & rigorem sic tem-
„peravit humanitas, ut licet alias in bellis so-
„lemnibus indictio nullum post se tempus re-
„linquat, vid. G R O T I V M L. III. c. 3. §. 13.
„diffidato tamen aliquot dierum inducias &
„quasdam velut a caede, incendio & rapinis
„belli ferias, tum constitutiones germanicae
„tum moratiorum populorum instituta & leges
„largirentur. Quod autem praecise tres dies
„requirantur ad legitimam diffidationem iure
„veterum Germanorum, patet ex constitutione
„FRIDERICI I. Imperatoris de anno 1187,
quae

„quae expresse requirit, ut indictio talis belli
 „privati fiat tres ad minus ante dies, eadem
 „verba legimus in alia constitutione PHILIP-
 „PI Regis de an. 1201. Optime hae solenni-
 tates possunt perspicui ex constitutione FRI-
 DERICI II. imperatoris de an. 1234. apud
 Albericum, qui vult, ut prius is, cui damnum
 alter inferre voluerit, ad minus trium dierum
 & noctium spatio diffidetur, & tunc uterque
 pacem ab altero per praedictum terminum ha-
 beat. Alia eiusdem constitutio de an. 1236.
 „und von dem Tag, daß er widersagt hat, bis
 „an den fyerten Tag, soll er yme kennen Scha-
 „den thun, wedir am liebe oder am Gut, so
 „hat er drn ganze Tag Fryede. vid. GOLDAST.
 „T. II. der Reichsstatuten c. 4. fol. 17. seq.

Plura exempla harum constitutionum leguntur
 in IO. PHILIPP. DATT I. c. Sed talem in-
 dictionem ex principiis iuris naturalis non
 semper requiri vi eorum, quae antea demon-
 stravi, certum persuasumque habeo.

SCHOL. IV. Illustrem ac summe colendum
 DARIESIVM eandem nobiscum fovere sen-
 tentiam, quoad casum ultimum, patet ex
 eiusd. institut. Iurispr. univers. & quidem iu-
 ris gentium C. 2. §. 962.

SCHOL. Probavit nimirum Ill. DARIES §. 962.
 indictionem belli ante esse necessariam, quam
 gentes bellum iuste gerere possint. In Scho-
 lio adiecto autem affirmat, tamen fieri posse,
 ut

ut a gentibus bellum iuste geri possit, sine praevia indictione, si nimirum indictio belli collideret nostra cum felicitate. Prorsus autem nobiscum consentit Ill. 10. NIC. HERTIVS in adnot. Ill. Sam. L. B. a Puffendorf iuri naturali adiectis T. II. L. 8. c. 6. p. 439. „sufficit, inquit, privatim repeti, „quod nobis vi & manu ademptum & si manifestata negantis sit laesio & pertinacia, nihil est, „quod omissa solemnitate indictionis vim vi „repellere impediat.“ Item in L. 8. c. 6. §. 9. non negat quidem indictionem belli mores gentium transivisse, at putat eos mores, vim obligandi non habere. Idem Auctor l.c. §. 9. n. 1. ita dicit: „neque tamen solum iure natur. quod ratione nititur, sed etiam constan- „te usu gentium, adeoque iure gentium voluntario necessitas deest huic instituto.“ THOMASIVS vir magni nominis ad Huberum de iure civit. n. 27. indictionem belli refert ad sola officia humanitatis. POLYBIVS L. 13. c. 1. belli indicendi morem, quem peculiarem Achaei & Romani habebant, impense laudat, quemadmodum & laudat, quod in bello a dolo & insidiis abstinuerunt, sed utraque laus, ipso iudice, ad animi magnitudinem pertinet. WAREMVNDVS DE EHRENBURG in meditamentis pro foederibus ex prudentum monumentis discursim congestis, Offenbachii 1610. p. 310. indictionem belli non semper pro necessario requisito ad bellum iuste

ite gerendum habet. Dicit enim explicite:
 „quam tamen indictionem semper necessariam
 „negamus,“ addit simul rationes optimas, per-
 git enim: „si ab alio indictum non est, cum
 „apparatu, veniente, quorsum indictio? frustra
 „etiam indicimus bellum iis, qui pro hostibus
 „habentur.“ GRIBNER in iurisprudencia na-
 tur. & gent. L. III. c. 8. §. 1. & n. 3. annotat,
 quod indictio belli non universaliter necessaria
 sit. Ipsissima verba GRIBNERI ita leguntur:
 si certum sit, hostem sponte aequioribus consiliis
 non daturum locum, non necessaria videtur so-
 lemnis illa indictio, sed post susceptum bellum
 causas sufficiat deduxisse. Et not. 3. GRIB-
 NERVS ita loquitur: „frustra inter gentium
 „& naturae ius circa indictionis necessitatem di-
 „stinguunt, frustra etiam contendunt gentium
 „iure sine discrimine denunciationem recipi.
 „Vbi ratio enim cessat, ob quam ea fieri so-
 „let, ubi certissimum est, denunciationem ina-
 „nem fore, nihil obstat, quo minus ea omit-
 „tatur, cum plerumque non alium usum ha-
 „beat, quam ut hosti, non tam deliberandi,
 „quam bellum parandi spatium concedat.“
 Consentit porro nobiscum Cornelius van BYN-
 CKERSHOECK in quaestionibus Iur. publ.
 c. 2. p. 5. Affirmat nimirum, eam senten-
 tiam, qua asseritur, indictionem belli ante
 esse necessariam, quam bellum ipsum iuste ge-
 ri possit, esse tantum sententiam moribus gen-
 tium receptam. Pergit auctor hisce verbis:
 „sane

„fane priusquam manu & ferro res agatur,
„petendum, quod nobis abest, aut abesse
„querimus, sed an facta duntaxat petitione,
„eaeque negata, citra indictionem vim infer-
„re liceat, hoc est, de quo quaeritur., Item
pág. 7., puto autem, nullam esse rationem,
„quae indictionem belli exigat, atque adeo
„esse ex iis, quae recte praestantur, sed
„nullo iure petuntur., Potest
bellum incipere ab indictione & etiam a
vi mutua. Idem auctor p. 6. l. c. asserit,
iure quidem naturae, nullam esse indicendi
belli necessitatem, in qua materia Ill. GRO-
TIVM tanquam consentientem allegat, in
magno opere I. B. & P. L. III. c. 3. §. 6. n. 1.
Consentit igitur nobiscum GROTIUS ex par-
te, nimirum iure naturali non necessario re-
quiri, ut bellum prius indicatur, quam sulci-
pitur. Putat quidem GROTIUS l. c. quod
indictio ex honestate requiratur secundum ius
naturae, sed in eo rectus est HENRICVS
a COCCIIIS in notis ad Grotium, quod ni-
mirum honestas in disciplina iuris naturae
nullum iurishabeat effectum. vide GROTIUM
Tom. III. L. III. c. 3. §. 6. not. (*) & qui-
dem (a) ubi haec leguntur: „Imo omnes hae
„distinctiones (*) & ratione & usu carent.
C „Nos

(*) Quae iure naturae debentur, quae natura non
debentur, sed honesta sunt, quae iure gentium
requiruntur ad effectus iure gentium proprios
& quae praeterea ex peculiaribus populorum
quorundam institutis veniunt. (haec sunt verba
GROTII)

„Nos, praeter ea, quae iuri naturae debentur, nullam obligationem inter gentes agnoscimus. Sane ex honestate nullum ius oriri certum est. Item l. c. ita pergit: Caeterum principia iuris naturae simplicissima ac per se clara sunt adeoque tot ambagibus, verborumque & distinctionum involucris, ac tot fictis iurium speciebus opus non est. Verba HEINECCI in elem. iur. nat. & gent. utique etiam huc referri & annotari merentur. L. II. c. 9. §. 199. p. 540. seq. probat hoc loco HEINECCIUS distinctionem belli in solemne seu iustum, & minus solemne seu iniustum nullius momenti esse. Recte enim asserit, ritus & solemnitates pendere ab arbitrio hominum, adeoque ex natura belli iusti haud posse tuto concludi ad necessitatem indictionis. Verba eius sunt sequentis tenoris: „Enim vero, uti facile largimur, id fere in mores gentium ivisse splendidiorumque plerisque videri victoriam, quae praevia denunciatione, vel proposito edito, vel per feciales, vel aliis ritibus facta, obtineatur. Ita quia ritus & solemnitates ab arbitrio hominum pendent, nec mores huiusmodi ius gentium constituunt. Non minus nobiscum consentit cel. Augustus FR. MULLERVS in libr. sub. tit. *Einleitung in die philosophischen Wissenschaften*, edito T. III. c. 24. §. 5. p. 900. seq. TITIVS in observationibus ad PUFENDORFIUM de officiis hom. & civ. L. II. c. 16. §. 7, observ. 693. Cel. CARL GOTTH.

GOTTH. MULLERVS in philosophia practica universal. T. I. P. III. Scient. 2. c. 1. §. 950. not. 2. Idem in iure nat. oecon. scient. I. c. 4. §. 100. Ill. & consultiss. NETTELBLADT in Systemate elementari universae iurispr. natur. quodammodo nobiscum convenit L. III. Tit. V. §. 51. ubi inquit: „priusquam in „bello offensivo, ipsae hostilitates inchoandae, „clarigatio praemittenda, nisi adsunt tales „circumstantiae, ut absque manifesto damno „belligeraturi praemitti nequeat. „ An vero per manifestum fiat declaratio, an alio modo perinde est. GEORG de KVLPI S in collegio GROTIANO exercit. II. §. 2. quosdam casus excipit, cum ait: „iure naturae publicam de- „nunciationem non requiri in bello defensivo „ubi vis illata arcetur aut ab eo ipso, qui „delinguit, vindicta deposcitur &c.

§. XVII.

Propositionem in §. praec. demonstratam viri laude mea maiores in dubium vocant & simulac bellum sine prae-
via indictione oritur, viri summa potestate praediti, ac ministri rerum publicarum periti querimonias ulro citroque iactant, & publice litteris rationes edunt, quibus omni nisu probare tendunt, illum, qui bellum sine indictione gerit, taxandum

esse. Hanc ob causam etiam legatus anglicanus, qui anno 1583. ad Imperatorem Moscoviae mittebatur, sequentibus verbis utitur: „Christiani non esse, „nec iure gentium licere indictas inimicitias exercere & bellum gerere, priusquam ille, a quo iniuria sit orta, „moneatur, illatam iniuriam refarcire, „& ab iniuria abstinere.” Reperiuntur haecce verba in WILHELMO CAMDENO, qui scripsit annales rerum anglicarum & hibernicarum, regnante Elisabeta, P. III. p. 364. Multi omnino DD. I. N. sententiae legati anglicani favent & rationes, quae magnam speciem prae se ferunt, in medium proferre solent, quibus thesin nostram subvertere conantur. Inter omnes vero hosce primo loco annotari meretur Ill. BOECLERVS in dissertatione de clarigatione & manifestis p. 1100. ubi variis argumentis probat, clarigationem & indictionem belli semper antecedere debere bello. Probat 1) ex rationibus iur. nat. 2) ex iure divino 3) ex iure gentium & civili. Quod ad ultimum attinet, argumenta ista pertinent ad §§ seqq. Quod autem ad priora, opus est, ut verba

verba ipsius hoc loco annotemus, post-
eaque refutemus. Dicit l. c. „nam
„pium & humanum est, omnia prius
„amica compellatione experiri, quam
„armis & contentionibus locum conce-
„dere, item: sapientem decet omnia
„prius experiri, quam armis conten-
„dere, & aequum est, inquit GER-
„HARDVS in loco de magistratu poli-
„tico, bellum prius indicere, quam in-
„ferre, perinde ut in causis forensibus
„prius in ius vocamus & litem denun-
„tiamus; stolidum contra, armis repe-
„tere, quod vel postulationis aequitate,
„vel sola armorum comminatione im-
„petrari possit.„ Sed confutatio huius
argumenti non multum habet negotii
& molestiae. Concedimus quidem, sub
quibusdam circumstantiis singularibus
non licere, bellum sine praegressa in-
dictione gerere, nimirum iis casibus,
in quibus media mitiora praemittenda
sunt durioribus (§. 14.). Quum vero
etiam dentur casus, in quibus, negle-
ctis omnibus mediis mitioribus, ad me-
dia duriora progredi licet, quid? quod!
in quibus hostium mores, nulla me-
diorum leviorum habitatione, arctio-

ribus disciplinae cancellis compescamus oportet (§. 13. seq.); apertum est, indictionem belli absolute sive in se ante bellum necessariam non esse. Nostra igitur sententia adhuc manet salva. Ill. BOECLERVS varia loca etiam ex sacris litteris affert, quibus probare conatur, indictionem etiam iure divino semper praemittendam esse. Ad Deut. XX, 10. provocat, ubi haec verba habentur: „Si „quando accesseris ad expugnandam „urbem, offeres ei primum pacem, „si receperit & aperuerit tibi portas, „cunctus populus qui in ea est salvabitur, si autem foedus inire noluerit & coeperit contra te bellum, oppugnabis eam: Addit BOECLERVS adhuc multa loca, quibus argumentum nostrum destrui posse putat. Sed quum haec loca iisdem rationibus, quibus ad hunc locum refutandum, utimur, refutari possint, non opus est, ut peculiariter in omnia argumenta BOECLERI ex sacr. codice hausta inquiramus. Sufficit, ostendere locum excitatum sententiae BOECLERI non favere. Dicitur nimirum in Deutr. opus esse ut offeramus pacem, priusquam bellum contra populum

pulum suscipiatur. Sed vero a) in hoc effato sermo est de certis populis e longinquo habitantibus & non de omnibus hostibus iudaeorum. Etenim quod ad hostes cominus habitantes e. g. Gibeonitas expressum mandatum divinum habebant, hos omnes sine oblatione pacis e medio tollendi, vid. Cel. Io. Ern. GVN-
NERI vollständige Erläuterung und Anmerkungen über das Natur- und Völkerrecht §. 390. b) Quod ad gentes remotas, quibus pacem primo offerre debebant, pace illis nondum oblata, nec liquebat, an sese Israelitis submittere voluerint, nec ne. Ergo Deus optimum habuit, illis primo pacem offerre, ne etiam illi, qui sese lubentissime submitfissent, e medio tollerentur. Quomodo igitur ex verbis BOECLERI inferri possit, indictionem & clarificationem semper prius esse adhibendam, quam ad arma progredi liceat, prorsus non pervideo. Perill. GROTIUS sententiam nostram variis argumentis & rationibus evertere conatur. Etenim in Lib. de iur. B. & P. L. III. C. III. §. VI. n. 2. dicit: „At quoties pro re una res alia, „aut pro debito res debitoris invaditur,
C 4 „mul-

„multoque magis si res eorum qui debitori subditi sunt occupare quis velit, interpellatio requiritur, qua constet, alio modo fieri nequire, ut nostrum aut nobis debitum consequamur., GROTIUS h. l. asserit, indictionem eam ab caussa esse necessariam, quia alias non constaret, quod media mitiora ad finem obtinendum, non sufficerent. Putat enim alterum ope indictionis belli, certiores reddi posse, quod belligeraturus limites defensionis & aversionis laesionis immentis transgredi non velit, iustumque bellum gerat. Ad hanc vero obiectionem ita respondeo: laesus aut perspicit, media bello mitiora ad finem suum obtinendum sufficere, aut non. *Casu priore* utique vel clarigatio vel indictio vel utraque secundum I. N. bello ipsi praemittenda est (§. 14. sqq.). *Casu autem posteriore*, qui sane dabilis est (§. 16. Schol. 2.), nec clarigatio nec indictio opus est, uti in superioribus probatum dedimus. vid. §. 14. seqq.

Nova ratione Ill. GROTIUS thesin nostram impugnat l. c. L. III. C. III. §. II. Verba eius haec sunt: „caussa autem „cur gentes ad bellum illud, quod iure „gen-

„gentium iustum diximus, denuntiatio-
„nem requirerent, non ea fuit, quam
„adferunt nonnulli, ne quid clam aut
„dolo agerent, id enim ad fortitudinis
„praestantiam magis quam ad ius perti-
„net, sicut nationes quaedam etiam
„praelii diem & locum condixisse legun-
„tur: sed ut certo constaret non priva-
„to ausu, sed voluntate utriusque po-
„puli aut populi capitum geri bellum.,,
Sed quod ad hanc rationem G R O T I I
attinet, illam itidem nondum firmo ni-
titalo, puto, quod enim ex indictione
cognosci possit, bellum non privato
ausu geri, hoc est, de quo dubito. Po-
namus enim homines nullius pretii so-
cietatem inire, in qua aliis mala inferre,
bonaque auferendi, pro fine habent.
Certe tales homines, bellum gerentes,
non auctoritate imperantium, sed pri-
vata auctoritate agunt, nec tales homi-
nes indictione utentes, populi capita
nominari possunt. Ex indictione belli
igitur plane non cognosci potest, belli-
gerantes bellum non privato ausu gere-
re. Verba cel. A V G V S T. F R I D. M V L-
L E R I in libr. sub tit. Einleitung in
die philosophischen Wissenschaften edito,

3. Theil p. 900. utique hic observari merentur. Dicit ibidem: Es dürfte nicht richtig seyn, was Grotius dafür hält, daß nemlich deswegen freye Völker die Kriege einander wolten angekündigt haben, daß sie wissen und erfahren mögen, ob auch die Majestät oder der Staat selber an einen angefangenen Kriege Theil habe, und ob nicht etwan nur einzelne Personen, die das Recht des Kriegs nicht haben, sich dessen unterfangen. Denn sollte wohl ein Staat solches viel gewisser daher wissen, wenn ein Herold ihm den Krieg mit vielen Ceremonien ankündigt, als wenn er ein öffentlich auch vor den Augen der ganzen Welt zusammen geworbenes Kriegsheer unter einem wohlbekanten und in öffentlichen Diensten eines freyen Staats stehenden feindlichen Feldherrn wieder sich anrücken siehet? Wolte man aber sagen, daß ein zusammen rottirter Haufe dergleichen ja auch wohl für sich und wieder den Willen des Staats thun könne, so kan zum wenigsten ein solcher Haufe eben so leicht auch einen Herold schicken, und dabey den Namen des Staats mißbrauchen. Da denn also die Kriegsankündigung durch einen Herold zum wenigsten keine grössere Versicherung,

rung, daß der angefangene Krieg ein öffentlichlicher sey, hervorbringen wird, als die würckliche Anrückung eines feindlichen Heers. Praeterea, me vel non monente, patet, GROTIUM de bello publico liberarum gentium & non de bello generatim hic loqui. GROTIUS bello solemni etiam peculiares effectus tribuit, qui, secundum sententiam Grotii generatim consistunt in licentia contra hostem usurpanda, quatenus licet uni hosti mala alteri inferre. Ad speciales vero effectus refert 1) interfectionem, quae respiciet non solum milites (vel eos, qui actu arma gerunt) aut subditos eius, qui belli est causa, sed & omnes, qui intra fines hostiles sunt. l. c. L. III. C. IV. §. 6. Et haec licentia se tam late protendit, ut caedes infantum quoque & feminarum ac senum l. c. L. III. C. IV. §. 9. imo & captivorum, & nonnunquam eorum, qui sese dedere voluerunt, impune habeatur, l. c. L. III. C. IV. §. 10. 2) vastationem & ereptionem rerum, earumque acquisitionem dominii & imperii ex arbitrio victoris. l. c. L. III. c. VI. §. 27. Sed quod ad hos effectus peculiares attinet, illos sequi tantummodo ex bello

bello solemni, maxima cum ratione negamus. Omnes enim hi effectus etiam in bello non indicto locum invenire possunt. Potest enim ille, qui iusta ex causa bellum gerit, ius habere, ad quaecunque media duriora adhibenda, quibus finis belli potest obtineri, si alio modo laesio vel praeterita vel imminens averti non potest (§ 12 seq.). Si igitur tales adfunt circumstantiae, ex quibus certe potest colligi finem belli iusti, scilicet reparationem damni aut averfionem laesionis imminens alio modo non posse obtineri, nisi 1) per interfec-tionem militum, subditorum eius, qui belli est causa, & omnium eorum, qui intra fines hostiles sunt, infantum quoque & feminarum ac senum, immo & captivorum & nonnunquam eorum, qui sese dedere voluerunt; aut 2) per vastationem & ereptionem rerum earumque acquisitionem dominii & imperii, satis constat, illum, qui bellum iustum gerit, statim habere ius, omnia haecce media gravia adhibendi, quametsi bellum non fit indictum seu solemne. Optime huc quadrant verba cel. SCH E I-
DII in Comment. de ratione belli, §. 16.
Sch.I.

Sch. 1. p 17. ubi dicit: „quod liceat (ni-
„mirum in bello) urbes capere & ex-
„pugnare, quid? quod! igne & incendiis
„eas delere &c., & in sequentibus ad-
dit: „bellum vix concipi posse, nisi haec
„media in bello adhibeantur, quia in
„bello licet omne illud agere, unde
„vires inimicorum minuantur & fran-
„gantur.“ Satis itaque evictum dedi-
mus peculiare effectus, quos GRO-
TIVS bello solemni tribuit, non in bel-
lo solemni solummodo obtineri. Hac
in re nobiscum consentit cel. AVG.
FRID. MULLERVS l. c. p. 902. dicens:
Solchergestalt ist irrig, was GROTIUS
dafür hält, daß die oben gedachten Rech-
te, die er den solennen Kriegen allein, und
den nicht solennen nicht zutheilet, von der
Kriegs-Ankündigung in geringsten depen-
diren. Daß nemlich nur in einem vorher-
angekündigten Kriege vor das erste, kein
Theil den andern, wegen der verübten Ge-
waltthätigkeit zur Rechenschaft und Stra-
fe ziehen könne, vor das andere nur in ei-
nem angekündigten Kriege die kriegenden
Parthenen das Recht des Eigenthums über
die, dem Feind abgenommene Güter erlan-
gen. & p. 901. Ich kan daher nicht leug-
nen,

nen, daß es mir vorkomme, als ob Gro-
tius nur in eine alte lateinische Gewohnheit
sich allzu sehr verliebt habe. Quod ad reli-
qua loca GROTII attinet, in quibus tan-
tum generatim necessitatem indictionis
belli asserit, omiſſis rationibus, pecu-
liari disquisitione opus non est. Huc re-
feras locum, qui L. III. C. III. §. 5. ex-
stat, ubi dicit: „sed oportet, ut & pu-
blice decretum sit (scil. bellum) &
quidem ita decretum publice, ut eius
rei significatio ab altera partium alteri
facta sit.“ CICERONEM etiam tan-
quam consentientem allegat, qui nimi-
rum L. de off. C. 2. ita loquitur: „Ast
belli quidem aequitas sanctissime fecia-
li populi Romani iure praescripta est,
ex quo intelligi datur, nullum bellum
esse iustum, nisi quod aut rebus repe-
titis geratur, aut denunciatum ante sit
& indictum.“ Sed quod attinet ad
locum Ciceronis, ex hoc loco prorsus
non sequitur necessitas indictionis in
omni bello secundum ius feciale Roma-
num. Loquitur enim disiunctive, nimi-
rum aut clarigationem aut denunciatio-
nem belli ad bellum iustum requiri. Er-
go eo ipso concedit Cicero, indictionem
f. de-

f. denunciationem belli secundum ius
feciale Rom. non semper ad bellum iu-
ste gerendum requiri. Praeterea CICE-
RO hic ex principiis iuris fecialis roma-
ni ratiocinatur. Ius autem feciale rom.
non est norma decidendi quæst. I. N.
philos. Inter consentientes enitet: IOH.
NIC. HERTIVS in volum. I. comment.
& opusc. de selectis & rarioribus argu-
mentis ex iurisprudent. univers. T. I.
Comment. de lytro p. 231. recte ibidem
asserit, effectus peculiare belli solemn-
is apud Romanos usitatos non constitue-
re ius apud omnes gentes. Verba ipsius
ita sonant: „hinc bello solemn-
i captus, iure servire credebatur, secus si esset
„captus, in bello minus solemn-
i. Post-
„ea in solatium eorum, qui bello iusto
„fuerant capti introduxerunt ius postli-
„minii, quod necessarium non erat, in
„bello non solemn-
i captis. Verum Ro-
„mani hoc ita poterant in sua civitate
„constituere, ut aliae gentes sequantur
„non est necesse. „ CASPAR. ZIEGLE-
RVS in not. ad Grot. de I. B. & P. an-
not. L. III. C. IV. p. 537. eandem etiam
nobiscum habet sententiam. Quamvis
enim ZIEGLERVS ad bellum iuste ge-
rendum

rendum indictionem requirat, peculia-
res tamen effectus ex bello solemnī fe-
qui, negat, quia indictio belli ex lon-
ge alio fundamento susciperetur &
aliū finem respiceret. Dicit: effectus
peculiares bello solemnī non posse tri-
bui, quia etiam locum invenire possent
in aliis bellis, quae non sunt indicta,
verba eius, si licet, ita allegamus: „Ego
„tales ex Servii verbis capere non pos-
„sum, qui indicto tantum bello non
„alii transcribi debeant, quidni enim
„liceat, in alio etiam bello res hostiles
„rapere, hostes occidere? &c.“ Idem au-
ctor L. III. C. III. annot. ad §. 6. p. 536.
negat effectus, quos GROTIUS allega-
vit, quosque propter denunciationem
locum invenire putat. „Denunciatio
„enim (pergit vir cel.) aliū respicit fi-
„nem & ex alia instituitur intentione.“
Ill. HEINECCIUS peculiares effectus,
quos GROTIUS tribuit bello solemnī, et-
iam negat in elem. I. N. & G. L. II. C. IX.
§. 199. p. 541. ubi dicit: „inter bella quo-
„que indicta & non indicta quod ad ef-
„fectum attinet, nihil omnino interest,
& in nota adiecta hocce effatum pro-
bat, quia ibidem sic loquitur: „Enim
„vero

„vero hae rationes (scil. Grotii) uti-
„lem & honestam esse indictionem pro-
„bant, non item eandem esse necessa-
„riam, quia & alio modo, quam sole-
„mini facta denunciatione constare pot-
„est.,, Recte itaque Dio CHRYSOSTO-
MVS orat. ad Nicom. etiam ex iuris
Gent. principiis dicit: *πολεμοι ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον ἀκήρυκτοι γίνονται*, pleraque bella
sine indictione belli suscipiuntur. Pro-
lixè igitur Grotium & per consequens
etiam eius asseclas refutavimus. Effa-
ta tamen dissentientium singulatim re-
censere haud supervacaneum esse puto.
PUFFENDORF in I. N. & G. L. VIII.
C. VI. §. 9. p. 439. a nobis dissentit his
verbis: „minus solemne bellum voca-
„tur, quod denunciatum non est, aut
„quod in privatos geritur. Quorum il-
„lud speciem fere incurfionis aut latro-
„cinii habet.,, GUNDELINGIUS in I. N.
& G. §. 110. p. 465. Puffendorffio assen-
tit, dicens: „Sed an vero ad istud (bel-
„lum solemne) indictio solemnis de iu-
„re requiratur, disputatur. Id permitto
„indicendum esse bellum ab iis, qui se
„laesos existimant, potest enim adhuc
„aliquid dubii circa ius & factum occur-
D „rere.,,

„rere.,“ Uberius G V N D L I N G I V S sententiam suam illustravit in discursu ad I. N. & G. C. 35. ann. ad §. II. & III. ubi sic loquitur: Es sind zwar einige, die da meinen, es wäre magnanimitatis, honestatis, wenn ich einem den Krieg ankündigte, allein das ist falsch, sondern wenn Zeit da ist, so muß ich zum wenigsten den Krieg ankündigen. Denn oft wird ein Schiff weggenommen, andere Excesse verübt, die man nicht gleich weiß, ich weiß auch nicht allezeit, wenn mir die Unterthanen sagen, der Feind hat mir Schaden gethan, ob es wahr ist. Also ist es besser, ich indicire erst bellum. Ueberdem kan er vielleicht zur Reparation des Schadens sich verstehen, und also wäre es unnöthig, gleich zu den Waffen zu greiffen. His adponendus est: ZIEGLERVS in not. ad Grot. de iure B. & P. L. III. C. III. §. 6. p. 533. Dicit ibidem: „iubet natura ut omnia prius „tendantur, quam sanguinolentus & „dubius eventus belli subeatur. Finis „denunciationis bellicae est, ut hostis „queat secum deliberare, num satisfacere velit, an vero bellum expectare. „Quandoquidem igitur fieri potest, ut „facta denunciatione satisfacere malit „hostis,

„hostis, non erit omittenda., Quia autem rationes horum Auctorum, quibus necessitatem indictionis probare tendunt, ab iis, quas iamiam diiudicavimus, non sunt diversae, peculiari diiudicatione non erit opus.

C A P V T II.

DE INDICTIONE BELLII ET CLARIGATIONE SECVNDVM IVS GENTIVM.

§. XVIII.

Civitates, quarum una ab altera ratione communis imperii non dependet, vocantur *Gentes*. *Ius Gentium proprie sumtum* est scientia obligationum perfectarum, quas observare tenentur gentes erga se invicem. Nobiscum consentit Ill. & pie colendus **D A R I E S** in observationibus Iur. nat. & Gent. Vol. I. obs. 6. §. 4. p. 41. ubi haec definitio reperitur: *Ius gentium proprie sumtum* est scientia de iis, quae inter gentes iusta atque iniusta sunt; Hanc defi-

D 2

defi-

definitionem cum nostra convenire, facile potest ostendi; Si enim Ius Gentium est scientia de iis, quae inter gentes iusta atque iniusta sunt, ius Gentium est ius quoddam perfectum. Ergo etiam in Iure gentium de obligationibus perfectis, quibus gentes convenienter vivere debent, agatur, necesse est. Ius gentium vario modo potest dividi, quum enim agat de obligationibus perfectis, quas gentes erga se invicem observare tenentur, hae obligationes vero vel omnes gentes respiciant, vel quasdam tantum: facile adparet, ius gentium esse vel *universale* vel *particulare*. Ius gentium etiam, quum fit scientia, scientia vero vel fit philosophica, vel positiva, etiam distinguere possumus in *philosophicum* & *positivum*. Ius gentium *philosophicum* nimirum (sive *naturale* ab aliis *primarium*) est scientia, in qua obligationes gentium ex notionibus deducuntur. *Positivum* vero (s. *voluntarium* s. *secundarium*) obligationes gentium non ex ipsis notionibus deducit.

COROLL. Ius gentium philosophicum seu naturale est ius gentium universale, quicquid enim ex notione gentium sequitur, omnibus genti-

gentibus competat adeoque universale sit, necesse est.

§. XIX.

Ius gentium positivum s. voluntarium non ex ipsa notione gentium deducitur (§. praec.). Ergo constituitur vel voluntate superioris, vel pacto, vel consuetudine. Quum vero voluntas superioris prorsus non possit habere locum inter gentes (§. praec.); patet ius gentium voluntarium s. positivum niti vel pacto, vel consuetudine. Hinc orta est divisio inter ius gentium voluntarium *pactitium & consuetudinarium.*

§. XX.

Quicquid iuri gentium naturali contrarium est, id iuribus gentium, quae per notionem habent, contradicere debet (§. 18.). Per notionem autem gentes nulla iura habent nisi ea, quae ex aequalitate sequuntur (§. 18.). Ergo quicquid iuri gentium naturali contradicit, id aequalitati gentium contradicere debet. Si gens contra aequalitatem alterius gentis agat, ius quoddam in alteram gentem sibi arrogabit. Ergo

si quis iuri gentium naturali contrarie agat, ius quoddam in gentem quandam sibi arrogabit. Si ergo omne bellum non indictum iuri gentium naturali contrarium esset, adferendum foret, omnem illum, qui cum gente bellum non indictum gereret, ius quoddam in gentem illam sibi arrogare. Sed vero dantur casus, in quibus hoc nec non statim potest dici (§. 16. &c.). Ergo *nec bellum non indictum sub omnibus circumstantiis iuri gentium naturali adversatur*. Potest hoc theorema etiam sequenti ratione probari: Quicquid non contradicit iuri naturae stricte sic dicto (i. e. cogenti) hominum singulorum in statu naturali non sociali consideratorum id nec iuri gentium naturali contrarium est. Iam vero bellum non indictum non universaliter iuri naturae stricte sic dicto hominum singulorum in statu naturali contradicit (§. 16. &c.). Ergo nec universaliter adferi potest, bellum non indictum iuri gentium naturali repugnare.

§. XXI.

Probato, quod indictio non universaliter

saliter sit iuris gentium naturalis, determinandum nobis incumbit, utrum sit iuris gentium voluntarii, nec ne. Primo itaque instituitur quaestio, an indictio belli secundum ius quoddam gentium universale semper sit necessarium, qua quaestione examinata tum deinceps determinabitur, quatenus ius gentium voluntarium particulare indictionem belli, nulla circumstantiarum habita ratione, postulet. Primo igitur probabimus, secundum ius gentium quoddam voluntarium universale non semper requiri indictionem belli. Hoc vero satis probatum erit, si probaverimus, non dari ius gentium voluntarium universale. Ergo operam dabo, ut probare possim, ius gentium voluntarium universale nullum esse. Ius gentium voluntarium universale esset vel pactitium vel consuetudinarium (§. 18.). Probabimus igitur neutrum dari.

§. XXII.

Ius gentium voluntarium pactitium universale est complexus legum, quae obligant omnes gentes, propter pacta inita (§. 18. seq.). Una vero gens de

alia quadam gente saepe nullam cognitionem habet, neque semper possibile est ut habeat (per experientiam). Ergo nec cogitari potest, quomodo una gens cum omnibus reliquis commercium habere & pacta inire possit. Facile igitur constat, *ius gentium pactitium universale locum habere non posse* (§. 18. seq.).

§. XXIII.

Ius gentium consuetudinarium universale est ius, quod oritur ex factis pluribus homogeneis ab omnibus gentibus admisis (per §. 19. & defin. consuetud.). Sed vero 1) ex historia non probari potest, omnes omnino gentes scienter facta plura homogenea, ius productura, admisisse, quum una gens interdum cum alia gente nullum habeat commercium (per hist.) 2) si vel maxime omnes gentes scienter eadem facta admisissent, hoc tamen non sufficit ad universalitatem iuris gentium consuetudinarii evincendam. Etenim, si actus contrarii & heterogenei intercedant, nulla consuetudo vim quandam obligandi habens oritur. Si igitur ius gentium voluntarium consuetudinarium universale existeret, asserendum foret, quamlibet gen-

gentem singularem facta reliquarum gentium ius productura non tantum semel & iterum admisisse, sed nec contrarias & heterogeneas actiones suscepisse. Hoc vero aequè minus ac primum momentum probari potest. Ergo *sine omni ratione adseritur dari ius gentium voluntarium consuetudinarium universale.* Hoc ipsum nimirum ius gentium universale voluntarium non dari, accurate probavit perill. L. B. a COCCENIS in dissertatione proemiali IIII. §. XXXII. Immo consentit, qui ad instar omnium reliquorum erit, ipse GROTIUS de I. B. & P. L. I. c. I. §. XIII. ubi dicit: ius gentium voluntarium nimirum est, quod gentium omnium aut multarum voluntate vim obligandi accepit; multarum addidi, quia *vix ullum ius reperitur extra ius naturale, quod omnibus gentibus commune.*

§. XXIV.

Ius gentium voluntarium universale est vel pactitium vel consuetudinarium (§. 19.); quum igitur nec detur ius gentium pactitium universale (§. 22.) nec ius gentium universale consuetudinarium (§. praec.); plena cum convictione inferre possumus ius gentium voluntarium universale esse nullum.

SCHOLION. Ill. GLAFEY in dem Recht der Vernunft p. 201. §. 323. seq. eandem ac nos habet sententiam. Concedit enim ius gentium voluntarium universale non posse firmis rationibus & sufficientibus probari. Afferit enim §. 324. ubi de iure gentium voluntario consuetudinario sermo est, sermonem non esse de iure gentium consuetudinario universali, sed tantum de iure gentium particulari.

§. XXV.

Si non datur ius gentium voluntarium universale, nec indictio semper belli secundum I. G. quoddam universale voluntarium est praemittenda. Iam vero probavimus, non dari ius gentium voluntarium universale (§. 24.). Ergo & frustra ad ius quoddam gentium voluntarium universale provocant, necessitatem indictionis universalem probaturi.

SCHOL. Consentit praeter omnes illos, qui generatim ius gentium voluntarium universale negant, speciatim quod ad indictionem HERTIVS l. c. p. 439. ubi dicit: „neque tamen iure solum naturali sed etiam constanti usu gentium adeoque iure gentium voluntario necessitas huic instituto deest.“ Non minus B Y N-

KERSHÖEK l. c. L. I. c. 2. p. 9. ostendit, multis gentibus non fuisse in usu ante bellum indicere Verba eius sic habes: „Sane ex-
„ceptis Agaeis & Romanis apud caeteras gen-
„tes non aequae frequentabat indictio: neque
„enim alii Graeci adversus Graecos aut Bar-
„baros bellum gesturi aut hi adversus illos,
„bellum publice edicebant „ BYNKERSHÖE-
„KIVS antea laudatus etiam de iudaeis affir-
mat, illos non semper bellum indixisse, dum
dicit: nec iudaeos semper ex mandato Dei
olim pugnantes bellum hostibus suis indixisse
legimus. Pergit sententiam suam stabilire,
dum asserit, Macedones nulla belli indictio-
ne usos fuisse. Immo expresse dicit, ne qui-
dem omnibus gentibus Europaeis in usu fuisse
hanc consuetudinem, id quod BYNKERSHÖEK
l. c. p. 8. ostendit, ubi haec verba reperiun-
tur: ex quo apparet GROTIUM libros suos
de I. B. & P. non tam scripsisse de iure gen-
tium universo, quam potius de moribus apud
plerasque gentes Europaeas receptis, qui ta-
men mores ius gentium non constituunt, ut ipse
GROTIUS nos docet. Eiusd. operis L. II.
c. VIII. §. 1. n. 1. seq. Sed ut in hoc ar-
gumento, ita ut saepe alias ex solis moribus
ius gentium effecit, & ideo ubi mores discre-
pant, unde quicquam ausus est definire. Ra-
tio autem cur gentes quaedam Europaeae re-
ceperint mores Romanorum, est dignatio
Romanorum, quae apud populos Europaeos
fuit

fuit, uti BYNKERSHOEK l. c. p. 9. ostendit his verbis: Tanta certe Romanorum dignatio fuit apud populos Europaeos, ut non tantum eorum leges, sed & mores receperint, quamvis eorum mores fuerint distincti a moribus reliquarum gentium, ut est mos indicendi belli. Porro ead. pag. dicit: vim vi repellere omnes leges, omnia iura permittunt, nec scio, an ullæ solemnitates, quibus vis repellatur, ius gentium noverit. Si plura loca huc pertinentia perlegere cupis, confer ea, quae supra annotavimus. §. 17.

§. XXVI.

Tandem de iure gentium voluntario particulari sermo instituetur. *Dari vero ius gentium quoddam voluntarium particulare, nullus inficias eo.* Etenim multae gentes secum invicem commercia habent, & historia docet, haud paucas gentes, ratione negotiorum publice gerendorum tam ad pacem quam ad bellum pertinentium habita, foedera percussisse. Ex eiusmodi vero foederibus manifeste perfecta oritur gentium pacificentium obligatio & ius perfectum, unde utique ius quoddam gentium (§. 18.) & quidem pactitium (§. 19.) oritur particulare. Praeterea historia docet, unam gen-

gentem quasdam consuetudines certas & determinatas cum aliis gentibus quibusdam admisisse. Eiusmodi vero admissio- nem alicuius consuetudinis ius quoddam perfectum poducere posse, facile con- cedo. Nam, dum una gens admittit eiusmodi consuetudinem, illi res est cum alia gente & huic aliquid praestat. Ubi vero unus alteri aliquid praestat vel ad id perfecte est obligatus, vel non. Si hoc, aut amore motus est ad id praestandum, aut vi coactus est. Si quis vi ad aliquid coactus, hoc sibi praestruit factum quoddam singulare. Facta vero non praesumuntur sed pro- bari debent. Ergo non in dubio prae- sumi potest, quod aliquis ad praestatio- nem fuerit coactus. Quodsi quis amo- re singulari motus fuerit ad alteri aliquid praestandum, hic amor sin- gularis ex circumstantiis quibusdam individuantibus colligendus est. Ergo nec hic amor praesumi potest, sed pro- bari debet. Quotiescumque igitur unus alteri aliquid praestat, in dubio prae- sumptive perfecte ad hoc fuit obligatus. Ergo etiam, quatenus una gens con- suetudinem aliquam cum aliis gentibus admit-

admittit, praesumitur perfecte obligata esse, ad ita erga alias gentes agendum. Ergo ex eiusmodi consuetudinibus oriri potest ius perfectum, quod gentes quaedam observare debent, & hinc ius gentium (§. 18.) voluntarium particulare & quidem consuetudinarium, nimirum praesumptivum. Quamvis vero sit ius praesumptivum, nihilo tamen minus obligat perfecte, si illa praesumptio sufficiente quadam probatione elidi nequit.

SCHOLIUM. Quod si quaeritur, quot & quasnam gentes obliget ius illud gentium voluntarium particulare pactitium vel consuetudinarium, responsio ex historia repeti debet. Nimirum pacta, quae gentes secum invicem inivere, inspicienda & mores, quos admiserunt, determinandi sunt, unde fatistum deinceps constabit, quot & quaenam gentes per ius illud gentium particulare obligentur, simul autem rerum peritus largietur, hocce ius gentium particulare, ratione nonnullorum negotiorum habita, admodum paucas, ratione vero aliorum negotiorum oppido multas gentes obligare, ita quidem ut non generatim quod ad totum ius gentium voluntarium particulare determinari possit, quasnam obliget gentes, quum extensio eiusdem
sub-

subiectiva pro diversitate capitum seu legum mirifice variet. Pro me militat GLAFEY, dum l. c. §. 324. dicit; „Welches nun dieselben (Völker) seyn, solches ist eine neue Frage, auf welche ich lieber etwas zu enge als zu weitläufig antworten wil. Ich wil nemlich die Europäischen Völker zur Regel angeben, jedoch aber dabey erinnern, daß der numerus gentium fast nach jeder Materie dieses Völker-Rechts variire, und in mancher Sache auch ausserhalb Europa sich erstrecke, in mancher aber enger, als Europa seyn, welches sodann unter die Exceptiones a regula gehöret. Et p. 202. §. 326. Es solte daher derjenige dem Publico einen ungemainen Dienst thun, welcher diese bisher unbekante Disciplin, so die Academisten jungen Leuten durch ihre alberne Lehren de iure gentium voluntario prorsus non dabili bey nahe ganz aus dem Kopf gebracht, geschichtmäßig ausführte und erörterte.“

§. XXVII.

Iam dispiciendum est, an & quatenus indictio secundum ius gentium voluntarium particulare bello praemitti debeat. *Primo* concedo, gentem unam interdum per pactum sese erga alteram obligasse ad bellum sine indictione alteri non inferendum, quale pactum *Gustaphus*

Stavus Adolphus cum Rege Poloniae *Sigismundo* anno 1620 inire voluit. Nimirum induciis per duos annos prolongatis, ut hoc temporis spatium de pace agi posset, *Gustaphus Adolphus* per pactum desideravit effici ut neuter, ubi remedia pacis frustranea forent, sine indictione bellum redintegraret, de qua re vid. *PVFENDORF* in libro satis noto, qui inscribitur: *continuirte Einleitung zur Historie der vornehmsten Reiche und Staate von Europa.* p. 594. seq. ex hoc pacto, quod Rex *Gustavus Adolphus* cum Rege *Sigismundo* inire cupiebat, (quametsi scopus Regis *Gustavi Adolphi* non obtineretur), satis superque constat, indictionem belli non apud multas, nedum omnes gentes receptam atque introductam fuisse, nimirum secundum ius gentium voluntarium, etenim alias pactum inter dictos reges ex superabundanti susceptum fuisset. Circa eiusmodi pacta sequentia observari merentur. 1) Non de admodum multis gentibus nedum de omnibus gentibus moratoribus aut Europaeis probari potest, talia pacta de bello indicendo inter eas esse inita. 2) In plurimis mini-

minimum casibus haec pacta eo tendunt, ut bellum determinatum indicatur, unde inferri nequit, gentem ex pacto obligatam nunquam bellum in posterum sine indictione gerere posse. 3) Ponamus, pactum de indicendo bello respicere eos casus, in quibus bellum secundum ius naturae stricte dictum & gentium naturale est indicendum, hoc pactum utique ut pudendum concipi, non vero ad omnes casus extendi potest.

§. XXVIII.

Secundo etiam largior, gentes plures consuetudinem admisisse, ut bellum secum invicem gerentes ante illud indixerint. Hoc loquitur historia tam vetustior quam recentior. Sed vero hic etiam non possum, quin quaedam moneam. 1) Quod una item & altera gens hanc consuetudinem admiserit, hoc reliquas gentes, quae eam consuetudinem hucusque non admiserint, non obligat. 2) Ponamus gentem quandam bellum alteri indixisse, & tum deinceps actum contrarium inter has gentes susceptum esse, inde fane nulla

E

con-

consuetudo inferri, adeoque nullum
ius gentium consuetudinarium consti-
tui potest. 3) Adsumamus, gentem
quandam decies vel saepius in us-
casibus, in quibus indictio secun-
dum ius naturale stricte dictum bel-
lo praemittendum est, praedictione
ante bellum usum fuisse, hoc factum
non adeo est comparatum, ut inde
obligatio perfecta praedictionem in omni
casu bello praemittendi praesumi pos-
sit. Olim enim indixit bellum, quia
putavit, se secundum Ius Naturae stri-
cte dictum & gentium naturale in hi-
casibus perfecte obligatum esse ad bel-
lum indicendum. Ecquis autem inde
praesumeret, hanc gentem his facti
declarare voluisse, se nunquam bellum
sine indictione gesturum esse. Pona-
mus Caium Sempronio pecuniam dare
ad quam dandam Caius per pactum
aut alio modo secundum ius natura-
le stricte dictum obligatus est. Ann-
hinc inferre aut praesumere licet, Ca-
ium etiam in aliis casibus Sempronio
pecuniam dare velle, licet vel maxim-
salus ipsius Caii aliud suaderet? 4
Consuetudo illa inter gentes recepta
non

non adeo universalis est, ac multi sibi perfadent. Proinde operam dabo, ut ex historia casus plures, qui in Europa exstiterent, adferam & evolvam, in quibus bellum sine indictione gestum est.

§. XXIX.

Statim igitur nos ad ipsam rem accingamus, quaedam exempla allegaturi, ex quibus patebit indictionem non ab omnibus gentibus semper in usu fuisse e.g. Rex Poloniae AVGVSTVS II. contra Regem Sueciae CAROLVM XII. anno 1700. non usus est indictione. Ut autem quilibet de hoc bello melius iudicare possit, causas, quae Regem Poloniae ad illud impulerunt, narrabo, ill. Adam Fr GLAFFEY in Kern der Geschichte des hohen Chur- und Fürstl. Hauses zu Sachsen L. I. c. 19. §. 6. p. 307. seq. secuturus. Hic enim sequentes rationes suppeditat.

1) Rex Sueciae legatos Regis Poloniae ad colloquium non admittebat, nec tanquam legatos regios considerabat, Sueci enim causabantur, nondum

omnes Polonos in electionem confesse. Id quod animum Regis Poloniae iure meritoque in iram concitabat & in hac laesione primum fundamentum belli Livonici quaerendum est.

2) Rex AVGVSTVS pace Olivenfi & saepius per foedera cum Rege Daniae inita, sese obligaverat, Regi Daniae contra Suecos subsidio venire, si necessitas id postularret. Quare quum Rex Sueciae bellum iniret cum Danicis in commodum Domus Holsaticae, Rex Poloniae iusta ex caussa & obligationi suae convenienter incursionem faciebat in Livoniam, quo Regi Daniae succurrere posset.

3) Sueci, quum ipsis a Polonis Livonia in pace Olivenfi in perpetuum traderetur, promiserant Livonis hos prorsus non male habere, nihilque privilegiis ipsorum derogare. Rex & Respublica Polonia fidem suam loco pignoris dabant (quod Galli per vocem *Garantir* exprimunt) in securitatem Livonorum, ne hi perturbarentur in iuribus suis. Quum itaque Sueci non fer-

servarent promissum, & nobiles ob metum tutelam ab aliis peterent, Rex Poloniae causas iustas Suecis bellum inferendi habere putabat.

4) Rex reipublicae Poloniae sub auspicio regiminis promiserat, se summo labore id acturum esse, ut Livoniam iterum Regno Poloniae coniungeret. Sueci indictionem tanquam ius postulabant, media enim leviora prius esse adhibenda, quam bellum, putabant. Qua de re vid. GLAFEY l. c. L. l. c. 19. p. 309.. Sed Saxones respondebant, quod omnes aequae & amicae oblationes frustraneae fuissent, dum Sueci ne quidem legato Regis Poloniae aditum concesserant, neque electionem Augusti approbaverant, certissime igitur sine mediis coactivis satisfactionem locum habere non potuisse, sibi persuaserunt. His accedebat tempus non esse praetermittendum (etenim tunc tempora sicut nummi valebant) nec multa verba facienda, donec Suecis a Danis nihil amplius metuendum, arma igitur capeienda essent, urgente id necessitate, Dani &

E 3 Livo-

Livoni enim in augustiis erant maxima-
que calamitate premebantur. Si ergo
Rex AVGVSTVS antea indixisset bel-
lum, non solum aquam cribro haufisset,
sed & indictio ipsi maximo fuisset malo.
Rex AVGVSTVS itaque edidit actionem
iustissimam, quametsi non adhibuerit
praevias admonitiones. Qui plura hac de
re cupit, adeat Ad. Fr. GLAFEY Kern
der Geschichte des hohen Chur und Fürstl.
Hauses zu Sachsen. Franckfurth und Leip-
zig 1737. L. I. c. 19. §. 6. p. 307. seq.

§. XXX.

Sic etiam Regina Sueciae CHRISTIA-
NA contra Danos sub regimine CHRISTIA-
NI IV. ao. 1643. sine praegressa indictione
in Holfatia & Scandia bellum gerebat.
Quametsi enim Sueci d. 16. Ianuar. 1644.
manifestum ediderint & Regi Daniae
per praeconem bellum indixerint, hoc
tamen non tanquam indictio confide-
rari potest, quia iamiam quum hoc
manifestum ederetur nonnullas urbes
e.g. Kiloniam & Christiani munitio-
nem (Christian Preiß) occupaverant
Sueci. Hanc ob causam praeco magno
cum contemptu & ludibrio a Danis re-
mit-

mittebatur, qui urgebant, quod manifesta ex consuetudine ante bellum, non vero incepto iam bello, in lucem prodire debeant, uti refert perill. HOLBERGIVS in historia regni Daniae ex idiomate danico in germanicum versa P. II. p. 866. Haec omnia uberius Rex Daniae per commentationem publicam, qua querimoniam de Suecis habebat. declarabat. vid. HOLBERG. l. c.

Rationes autem cur Regina Sueciae bellum inceperit, sequentes sunt:

1) Naves suecicae vectigalia in freto Oresundico pendere coactae fuerant, quod contra constitutionem inter regna factam.

2) Dani naves suecicas nullo respectu litterarum liberi commeatus habito, in cursu suo impediverant.

3) Rex Daniae cum Imperatore Rege Poloniae & Moscovia tanquam hostibus Sueciae foedus iniverat.

4) Quotiescunque Regina Sueciae

milites conscripserat, hoc itidem Rex Daniae fecerat, & bellum hoc pacto minatus fuerat.

5) Dani prope Wolgastiam hostibus Sueciae adiumento fuerant.

6) Dani discordias moliri conati fuerant.

7) Praefectus regni KORFITZ VHLFELD minas contra Sueciam aperte significaverat.

8. Dani cum Regina *Maria Eleonora* vidua summa familiaritate coniuncti fuerant & eam ex Suecia eduxerant.

9) Rex Daniae legatos suecicos contumeliose in tractatibus lubecensibus 1629. cum repulsa dimiserat.

10) Dani ab omnibus Livoniae subditis vectigalia sumserant.

Haec omnia Dani ita refellere conantur.

1) Da-

1) Danos anno 1643. quasdam tantummodo naves retinuisse, quae manifeste in reatu fuerant.

2) Regi Daniae interdici non posse cum aliis imperantibus foedera facere, quametsi etiam hi sint hostes Sueciae, quamdiu non posset probari foedera contra Suecos inita fuisse.

3) Vitio Regi Daniae verti non posse, milites conscribere, quia hoc a quolibet imperante ob securitatem fieri potest, potissimum, ubi vicini in armis sunt.

4) Quod Wolgastia, quae a Suecis obsidione cingebatur, a nave danica annonam acceperit, hoc sine consensu Regis factum fuisse.

5) Quod ad diffidia attinet, quorum causam in Danos transtulerant Sueci, sufficiente probatione carere putat Holbergius. Idem affirmat de accusatione domini de V H L E F E L D simulque addit, omnia haecce mala, si etiam concederentur, tamen solummodo inter mala privata esse referenda.

6) Modum agendi Regis erga viduam Reginam Sueciae ex decore esse detendendum.

7) Quod legati suecici ad congressum lubecensem non admissi fuerint; hoc Imperatori non vero Regi imputandum esse.

8) Quod ad Livoniam aliasque provincias attinet, observandum esse, illas nuperrime vi armorum in ditionem Suecorum venisse, adeoque vectigalia ab iis exigere, constitutionibus inter regna factis, non repugnare, etenim tales provinciae hoc iure non gauderent. Hae sunt rationes partis affirmantis & negantis, quaenam vero superpondio gaudeant, diiudicet Lector benevolus. Hoc tantum observare lubet, quod Regina Sueciae rationes habuerit bellum non indicendi, adhibita enim indictione Rex Daniae certe omnia ad pugnam necessaria, in ordinem redegisset, ita ut propositum Reginae Sueciae exoptatum finem haud consequi potuisset. Dania enim tunc temporis bellicosis militibus & castellanis erat destituta,

dissi-

diffidiaque inter Regem & nobiles imperii regnabant, (vid. HOLBERGIUM l. c. T. II. p. 803. seq.). Reginam Sueciae itaque indicto bello, sibi ipsi in obtinendo fine obstaculo fuisse, patet. Praeterea bellum Suecicum cum Imperatore adhuc duravit. Quid? quod etiam relatum legimus, quod milites caesarei vestigiis Suecorum usque ad Lusatiam institerint & quamprimum incurfionis Suecorum in Holsatiam notitiam acceperant, Duce praetore militari *Gallas* in Holsatiam demigraverint, eum in finem, ut Sueci locorum angustiis clauderentur. Si igitur milites caesarei Suecos omnibus rebus, quo ad eius fieri poterat, clam gestis, tantum persecuti sunt, multo maiora impedimenta, indictione facta & proposito Suecorum antea cognito, his obiecissent caesarei. Quapropter Regina Sueciae non potuit non quod ad bellum cum Danis gerendum omnia clam agere, & indictionem omittere. Hoc vero factum confirmat PUFFENDORF in libro, qui inscribitur: *continuirte Einleitung zur Historie der vornehmsten Reiche und Staaten von Europa, besonders des Königs*

Königreichs Schweden. p. 753.: Torstenson bekam Ordre von der schwedischen Regierung sich unvermerckt gegen Holstein zu ziehen — — — — — Dannenhero Torstenson weiter hinab gieng, aber seinen March so veränderlich nahm, und verschiedene Zeitungen aussprengen ließ, damit niemand sein Vorhaben mercken könnte. Deme die Kayserlichen auf der Seite biß in die Laubnitz folgten. — — — — — Torstenson ließ unterdessen eine Brücke bey Torga über die Elbe schlagen, mit Vorgeben, er wolte durch Meissen in die Oberpfalz und nach Bayern gehen, da schon alles von solchem Geschrey in Allarm war. p. 757. Die größte Schwierigkeit kam darauf an, daß man die Sache unvermerckt ins Werck richtete, damit sie durch Gegenverfassung nicht schwerer gemacht würde. Welches auch soweit gelung, daß, da man diese Sache im Monath Maio verschiedene Tage im Rath debattiret, und nöthige Ordre gestellet, so, daß nicht einmahl dem dänischen Gesandten, so in Stockholm lag, darvon das geringste zu Ohren gekommen. Haec etiam confirmat ill. HOLBERGIVS l. c. T. II. p. 860. dicens: Die Schweden verbargen ihr Vorhaben mit solchem

chem Fleiße, daß auch ihre Alliirte keine Nachricht davon hatten, ehe und bevor **Torstenſon** mit ſeiner Armee in **Holſtein** ſtunde.

§. XXXI.

Historici etiam nobis ſuppeditant exemplum de Rege Boruffiae, cui legitimas praetenſiones competiſſe putant reſpectu quorundam Ducatum nimirum Carnoviae, Liegnitii, Bregae, Wollaviae, item intuitu Dynaſtiae Beuthanienſis; Liebfchürz, Tarnowitz, Oderberg & regionum eo pertinentium. Tota res in brevi delineatione, iuſſu Regis Boruffiae, idiomate gallico edita, quaeque in linguam germanicam verſa reperitur in libro, ſub titulo: politiſcher Staat von Europa, aus dem franzüſiſchen ins teutſche überſetzt, edito. L. 8. p. 245. narratur. Nec non apud **ROVSE-
TVM** in libro gallico, qui inſcribitur: **Recueil historique d'actes, negotiations, memoires & traités depuis la paix d'Utrecht jusqu'à present. T. XV. à la Haye 1742. Marchio GEORGIVS
BRANDENBURGICVS an. 1524. emebat Carnoviam a dominis DE SCHEL-
LENBERG**

LENBERG cum adprobatione agnati sui Regis Bohemiae LUDOVICI, a quo investituram huius ducatus, tanquam feudi hereditarii accipiebat, quam postea FERDINANDVS I. confirmabat. Mortuo MARCHIONE GEORGIO hunc ducatum filius unicus GEORGIVS FRIDERICVS accipiebat. Quum vero hic ce sine liberis moreretur, testamento hunc ducatum propinquo suo IOACHIMO FRIDERICO electori Brandenburgico relinquebat, a quo omnes principes Borussiae originem trahunt, hic ducatus igitur uniebatur, cum Regno Borussiae. Postea in possessionem principis IOH. GEORGII II. veniebat, hac tamen cum conditione, ut extinctis omnibus masculis Marchionis, iterum ad lineam electoralem Brandenburgicam rediret & cum domo horum electorum coniungeretur. Antiqua pacta familiaria & conventiones domus Brandenburg. ab omnibus Imperatoribus successive confirmatae electori Marchioni Brandenburgico alienationem perpetuam provinciae ne quidem novissime acquisitae, prorsus non concedunt. Imperator quidem FERDINANDVS II.

DVS II. IOHANNEM GEORGIVM hoc ducatu sub praetextu feloniae commissae privabat (quod nimirum sese in societatem electoris palatinatus contra Imperatorem FERDINANDVM, contulisset). Hoc tamen intuitu filii Marchionis ERNESTI, qui eo tempore tantum primum annum aetatis egressus erat, detrimento esse non poterat. Hinc etiam mortuo hoc principe domus Brandenburgica omnia iura in hunc ducatum obtinebat; Quia posteris de iuribus huius ducatus, propter culpata feloniam ultimi possessoris nil detrahi poterat, quum haec iura non ab ultimo possessore proficiscerentur, sed memoratae lineae ex pacto & providentia maiorum competerent; per bellum vero, quod tunc temporis germaniam fere totam devastaverat, & ex quo regiones Brandenburgicae magnum dolorem ceperant, Brandenburgici in consecutione iurium impediiebantur. Offerebatur quidem electori summa pecuniae, sed hancce elector nec poterat nec volebat assumere, quia constitutionibus fundamentalibus domus electoralis contradicebat.

Quod

Quod attinet ad Liegnitium, Bregam, Wolaviam, Principes antiqui a Piafticis descendentes potestate illimitata & absoluta gaudebant nec Regi Bohemiae nec Regi Poloniae subiecti. Offerebant vero suas regiones Anno 1329. IOH. de LVTZELBURG, Regi Bohemiae tanquam feudum, & quidem hereditarium, iura tamen & privilegia, speciatim potestatem alienandi & quocunque modo de regionibus illis disponendi, a LADISLAO & Ludovico novis privilegiis firmatam, sibi reservabant. Quum itaque Principes Liegnicenses nullis legibus tenerentur, Anno 1537. d. Veneris post festum Sanct. Gall. pactum confraternitatis cum IOACHIMMO II. Electore Brandenburgico inibant. Hoc pacto efficiebatur, ut extincta linea domus Liegnicensis, omnes provinciae huius ducatus imperio Electorum Brandenburgicorum & descendentium subiicerentur, & extinctis masculis electoratus Brandenburgici, omnia feuda, quorum Rex Bohemiae erat dominus directus, in ditionem Ducis Liegnicensis venirent. Haec unio ut eo magis fieret indissolubilis, ab utraque parte

te

te solemni iuramento confirmabatur. Subditi etiam horum ducatum iuramentum fidelitatis eventuale Electori in confirmationem huius pacti, praestabant. Displicebat vero haec unio Regi Bohemiae FERDINANDO, carens autem mediis, quibus dicta privilegia a se ipso confirmata, divellere potuisset, rationes tantum apparentes in medium proferebat, quibus probare conabatur, saluti regni Bohemiae contrarium esse, si dictae Provinciae, quae tanquam incorporatae considerandae, unirentur cum domo Brandenburg. Sed Rex Bohemiae FERDINANDVS his rationibus tantummodo utebatur, ad conventionem hancce penitus tollendam. Hinc etiam prima occasione omnia modo tumultuario pertractabantur, ita ut FERDINANDVS d. 18. Maii 1546. Bredae sententiam tulerit, qua vi regiae suae potestatis ipse tanquam dominus absolutus feudi Silesiae hoc pactum confraternitatis & omnia, quae in eo erant contenta, annihilabat. Dux Liegnicensis & eius Principes filii plangebant quidem

F dem

dem, ob magnam vero & invincibilem potentiam Ferdinandi omnia concedere, quid? quod! litteras autenticas huius pacti tradere debebant. Elector autem dissensum suum declarabat, nec avto-graphum horum actorum extradebat. Quum itaque, domo Liegnicensi extincta, casus de quo in pacto confraternitatis diximus, oriretur, FRIDERICVS WILHELMVS Elector Brandenburgicus necessitabatur, ad ius suum respectu ducatum Bregae, Liegnitii, Wolaviae persequendum & respectu Carnoviae renovandum. Salute vero privata impeditus & inclementiam Imperatoris metuens, hunc finem non obtinebat. Tandem anno 1686. Berolini novum pactum inter Imperatorem & Electorem fiebat, ita ut Elector postulationibus ratione ducatum habita, quorum supra mentio facta est, renunciaret; hac tamen cum conditione, ut Imperator Electori ad securitatem iurium in gratiam sui & descendendum masculorum territorium Schwibus & summam pecuniae, quae domui Lichtenstein a Frisia orientali

tali debebatur, ob quas Witmunda & Efens oppignoratae erant, concederet. Sed quum haec publice cum patre (Electore) peragerentur, aula Viennensis filio FRIDERICO I. clam motiva per L. B. de FREYTAG ad territorium Schwibus renunciandum suppeditabat, etenim ipsi inimicitiam Imperatoris perpetuam repraesentabat, si petatum recusaret: Et quod notatu dignum est, ipsi denegabatur cum aliis communicare & ministris haec facta significare, dum ipsi magna mala metuenda ante oculos ponebantur, si ad voluntatem Imperatoris accedere nollet. Sub auspicio regiminis vero hanc rem ministris manifestabat, & totus senatus declarabat, eum ad promissa servanda obligatum non esse. Primo enim renunciatio eius repugnabat legibus fundamentalibus; secundo media illegitima adhibita sunt. Haec omnia indicabantur aulae Viennensi, sed sine fructu. Responsio enim erat haecce: se vi hoc territorium Schwibus expugnare velle. Hinc princeps quum munus Electoris

in se suscepisset, decernebat pecuniam parvi pretii assumere, nihil autem promittebat hicce FRIDERICVS I. intuitu successorum. Quapropter successores adhuc semper gaudebant dictis iuribus. Quum itaque una pars contrahentium nimirum Imperator FERDINANDVS, quod ad territorium Schwibus Electori Brandenburgico FRIDERICO WILHELMO promissa non servasset (quum tamen concessio huius territorii fuisset conditio sine qua non), etiam altera pars nimirum domus Brandenburgica ab obligatione erat libera, ideo Rex Borussiae legitima ex causa bellum cum aula viennensi in Silesia gessit, secundum sententiam Auctorum allegatorum, omnemque iniustitiam cessare putant, quia Rex Borussiae per litteras circulares iamiam praetensiones legitimas indicaverat. Praetensionibus Regis Borussiae satis prolixè pertractatis, bellum Regis Borussiae, si nimirum praetensiones in dubium vocari nequeunt, pro bello in se iniusto haberi non potest.

Quum

Quum vero non pauci bellum Regis Borussiae ob omiffam indictionem iniustum declarent, necessarium esse puto, ut rationes praeponderantes Regis Borussiae, propter quas bellum non indixit, quas ROUSSETVS collegit, afferam. Hic Auctor adeo copiose & exacte his de rationibus agit, ut verba Auctoris ipsa allegare sufficiat. Nimirum verba ROUSSETI in libro gallico, qui prodiit sub titulo : Recueil historique d'actes, negotiations, memoires & traités depuis la paix d'Utrecht jusqu'à present par Mr. ROUSSET Tom. XV. à la Haye 1742. Chap. V. p. 253. seq. ita sese habent : La Serenissime Maison d'Autriche fait grand bruit dans ses patentes publiées en Silesie, de ce que sans aucun avertissement Sa Majesté le Roi de Prusse a fait entrer une Armée dans ses Pais hereditaires, & elle a voulu imposer par là au public, comme si ce Prince avoit agi contre le Droit des gens.

Mais on s'etonne fort, que la Sere-

nissime Maison d'Autriche ose ainsi se plaindre d'un Prince qui ne fait que suivre son exemple: Car après que la lignée des Ducs de Lignitz fut éteinte, la Maison d'Autriche se mit en Possession de ses états sans aucune forme de procès, & sans en avertir la Maison Electorale de Brandenbourg; elle s'empara du droit de propriété à force ouverte; elle en a joui, soutenue par sa puissance, presque de 100 ans, & elle n'a fait, qu'amuser la Maison Electorale de Brandenbourg par des paroles vagues, bienque celle-ci lui ait fait les plus fortes remontrances. On n'a donc fait, que ce que la Serenissime Maison d'Autriche a fait la première. Les loix féodales décident clairement, que si le Seigneur direct retient injustement le fief de son Vassal, celui-ci est en Droit de le lui demander à main armée Feud. 22. in fin.

Il est certain, que selon les loix naturelles mêmes on n'a pas besoin d'aver-

d'avertir quand on revendique son patrimoine comme Grotius le soutient.
L. III. C. III. §. 6. n. 1.

Et à quoi auroit servi un pareil avertissement puisque la Maison d'Autriche a detenu si long tems ces Etats, & que malgré toutes les remontrances qui lui ont été faites, elle n'a jamais voulu entendre parler de restitution ? Il étoit aisé de prévoir qu'elle n'écouterait ni la justice ni l'équité, puis qu'elle se feroit toujours prevalue de traitez, dont la nullité est palpable.

On voudroit bien aussi savoir, à qui on auroit dû adresser cet avertissement, puis qu'il y a tant de Pretendans, qu'on n'a pû savoir à qui proprement on auroit à faire ?

Ses choses étant donc dans un état, qui faisoit craindre avec fondement, que sa Majesté le Roi de Prusse ne fût prevenu par quelqu'un de ces Preten-
F 4 dans,

dans, qui paroïſſoient fixer leur point de vûe ſur ces Provinces & qui auroient rendu plus difficile l'execution du deſſein, qu'il a de revendiquer ſes droits, perſonne ne peut trouver à redire que Sa Majeſté ait tâché de devancer tout autre Pretendant, & de ſe mettre en Poſſeſſion de ces Provinces.

Ce qui eſt d'autant plus conforme aux loix de l'equité, qu'il depend uniquement de la Sereniſſime Maiſon d'Autriche de mettre fin à toute cette guerre par la reſtitution des quatre Duchés & des revenus qu'elle en a tirés depuis tant d'années & en donnant ſatisfaction à la Maiſon Roïale & Electorale de Pruſſe & de Brandenbourg à l'égard de ſes autres pretentions; attendu qu'on eſt toujours prêt à entrer en compoſition, pour finir ces différends à l'aimable.

§. XXXII.

BYNKERSHOEK in libro cit. etiam optima & exoptata exempla nobis sup-
peditat. Praecipue huc spectat bellum
inter *Belgas & Hispanos* anno 1568. ge-
stum, quod a BYNKERSHOEKIO ita
describitur p. 12.: „quin si indictio fuis-
„set necessaria, Belgis ad evitandam
„navium publicationem nihil omnino
„profuisset. Quid enim si Hispanus eo
„anno 1598. solenniter bellum indixisset
„Belgis, & mox eorum naves publi-
„casset? eodem forte die? jure belli
„hoc potuit: neque enim vel Belgae
„vel alii principes, cum bellum subito
„exarsit, hostium suorum subditis so-
„lent denunciare, ut res suas, alioquin
„publicandas avehant. p. 13. Quare
„Rex Hispaniarum eo anno 1598. po-
„tuisset & bellum indicere & mox oc-
„cupare naves Hollandorum, cum nul-
„lum quod prohibeat pactum inter-
„cesserit. Accidit etiam anno 1657. ut
„*Franci* media pace Belgarum bona &
„*Belgae* Francorum bona detinerent.,
Vid. Hollandiae ordinum edictum die

XXVI. April 1657. & ordinum generalium decretum die VI. Maj. 1657. Refutat etiam hic Auctor obiectionem, quae indicto decreto formatur, dicens: „aiunt quidem ordines generales de-
„creto, ex iure gentium manifestum
„esse, eam detentionem inter non ho-
„stes illicitam esse, nisi ex iusta causa
„petitaque ante & negata satisfactione.
„Sed nemo princeps detinet, nisi ex
„causa quam ipse iustam putat. Quod
„porro ad *Lusitanos* attinet, eodem an-
„no 1657. ante bellum & ullam vim
„Belgarum detinuisse legimus, & in
„bello, quod inter *Angliae* Regem &
„ordines generales actum & anno 1667.
„pace mutua transactum est, plurima
„a se suisque, non indicto bello, capta
„esse conquerantur. LUDOVICVS
„quoque XIII. anno 1667. Hispanis bel-
„lum sub praetextu iuris devolutionis,
„quod in Brabantia uti putabat locum
„haberet, non indixit, de qua re etiam
„evolvas die politische Betrugs-Historie
„von Frankreich p. 58. & tamen quasi
„salva pace Regem Hispaniarum con-
„stitue-

„stituerat exuere ditionibus, quas ha-
„bebat, caussatur suum repetentibus
„belli indictione non esse opus. Ast
„vero si alias indictio necessaria sit,
„quis, obsecro, hunc colorem ferat?
„neque enim bellum gerere quid-
„quam aliud est, quam id, quod quis
„sibi deberi existimat, manu extorque-
„re ab invito & renitenti principe,
„vel populo.„

LOTHARIVS Rex Franciae bellum
etiam contra OTTONEM II. Impe-
ratorem sine indictione gessit, etenim
ex improvviso aggrediebatur OTTONEM,
quum cum coniuge in epulo accumbe-
ret. vid. Burcard Gotthelf STRUVII
vollständige teutsche Reichs-Historie Pe-
riod. V. 3 Abschnitt von OTTONE dem
II. p. 199. §. 5. Occupationem terra-
rum Silesicarum, quas iam possident
Borussi, post extinctionem lineae Du-
cum Liegnicensium sine indictione ab
Austriacis factam, de qua vide näher
Ausführung des Eigenthums des Königl.
Churhauses Brandenburg §. 54. sqq. it.
in-

incurfionem Danicorum Ao. 1709. in Scandiam, cui nulla praemittebatur indictio, & alia eiusmodi plura exempla ficco pede praetereo, dum ex hisce, quae attuli, fatis superque constat, indictionem non adeo universaliter inter gentes moratiores esse receptam, ac multi arbitrantur.

F I N I S.

Feilitzsch, Philipp Ernst von

Tractatus De Indictione Belli Et Clarigatione Secundum Ius Naturae Stricte
Sic Dictum Et Gentium Cum Philosophicum Tum Voluntarium

Ienae 1754

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/A.Diss.2919

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11074470-5

VD18 12456012-001